

ACADEMIA ROMÂNĂ
SECȚIA DE ȘTIINȚE ECONOMICE, JURIDICE ȘI SOCIOLOGIE
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
DEPARTAMENTUL CERCETĂRI COMPLEXE

**Criza economico-sanitară și schimbări în legislația economică a
Uniunii Europene**

**Coordonatori: Acad. Aurel IANCU
Prof. dr. Tudorel ANDREI**

Autori:
Acad. Aurel IANCU
Dr. Dan OLTEANU

București
iunie 2020

CUPRINS

CRIZA ECONOMICO-SANITARĂ ȘI SCHIMBĂRI ÎN LEGISLAȚIA ECONOMICĂ A UNUNII EUROPENE

1. Criza economică generată de criza sanitară COVID-19	1
1.1. Specificul actualei crize	1
1.2. Măsurile de închidere a activităților economice și primele efecte	2
1.3. Reluarea activităților economice și rolul curbelor epidemiologice	5
2. Legislația economică a UE în sprijinul luptei împotriva crizei	10
3. Activarea unor derogări legislative pentru flexibilizarea unor mecanisme și instrumente economice	11
3.1. Activarea clauzei derogatorii generale a Pactului de stabilitate și creștere	12
3.2. Flexibilizarea bugetelor UE	15
4. Procedura de deficit excesiv (componenta corectivă) aplicată României	16
5. Inițiative legislative privind sprijinirea sectorului sanitar și a întreprinderilor	19
5.1. Reglementări privind sprijinirea sectorului sanitar	20
5.2. Ajutoare de stat și alte măsuri de susținere a întreprinderilor afectate	23
5.3. Reglementări ale BEI și BCE pentru stimularea sectorului financiar și asigurarea finanțării întreprinderilor	25
5.4. Sprijinirea salariaților și a persoanelor defavorizate	27
5.5. Reglementări privind achizițiile publice și normele antitrust	28
6. Concluzii	29
Bibliografie	29
Anexe	34

CRIZA ECONOMICO-SANITARĂ ȘI SCHIMBĂRI ÎN LEGISLAȚIA ECONOMICĂ A UNIUNII EUROPENE

1. Criza economică generată de criza sanitară COVID-19

Pandemia COVID-19 produce nu numai suferință umană, ci și suferință pe plan economic, prin generarea unei crize de un tip deosebit și de o virulență fără precedent. Actuala criză economică, învăluită de un grad ridicat de incertitudine privind durata și efectele ei, nu se aseamănă cu alte crize din trecut care să releve explicații convenționale și exemple de soluții și căi de urmat pentru atenuarea amplitudinii șocurilor și diminuarea efectelor lor distructive.

1.1. Specificul actualei crize

În cazul majorității crizelor economice din trecut, factorii cauzali și declanșatori ai acestora proveneau dinăuntrul sistemului economic, erau endogeni, formați prin acumularea, timp de 8-10 ani, a unor dezechilibre valorice ajunse la punctul lor critic. De exemplu, dacă ne referim la cele două crize precedente de la începutul acestui secol, vom putea constata următoarele: prima criză a fost cea cunoscută sub denumirea de *dot-com* (sau „bula internet”), având ca principală explicație speculațiile excesive care au condus la creșterea exagerată a valorii de piață a companiilor implicate în perioada creșterii adoptării și folosirii internetului; cea de-a doua a fost marea recesiune din 2008-2009. Principala explicație a acesteia constă în folosirea necontrolată și abuzivă de către sistemul financiar a unor instrumente financiare neconvenționale în domeniul creditelor ipotecare pentru construcția de locuințe. Folosirea pe scară largă a acestor instrumente de un sistem financiar slab reglementat și insuficient capitalizat a condus la dezechilibre financiare ascunse și la formarea așa-numitei „bule imobiliare”.

Cele mai mari suferințe produse de cele două crize au constat în creșterea șomajului, falimentarea unor firme, intrarea în dificultate de plăți și în faliment a diferitelor firme bancare și nebancale și aplicarea unor politici de austeritate. Pentru atenuarea șocurilor și restabilirea echilibrului economico-financiar au fost suficiente aplicarea unor instrumente și pârghii financiare, fiscale și monetare, alocări substanțiale de fonduri pentru salvarea băncilor, sume uriașe de credite, ajutoare de șomaj și achitarea pierderilor bancare din fonduri bugetare suportate de către contribuabil.

Spre deosebire de cele două crize menționate, în cazul crizei economice actuale, factorul principal al șocului distructiv asupra economiei și funcționării ei – numit pandemia COVID-19 – este situat în afara sistemului economic, este exogen. Prin natura sa, acest factor are o mare viteză de contagiune, provoacă mari suferințe umane și suprimă numeroase vieți omenești. Lăsat să se manifeste liber, fără un control medical sever și fără un mecanism unic de comandă și de supraveghere¹, coronavirus ar produce un flagel greu de imaginat. Dacă numai 1% din populația globului ar fi răpusă de acest virus, numărul total de decese s-ar ridica la 78 de milioane, ceea ce ar echivala cu populația Poloniei, României și Bulgariei la un loc. În fața unui asemenea pericol, orice efort pentru acțiuni directe, practice pe linie medicală, militară și economică se justifică din plin.

Pe linie medicală, este vorba de constituirea rapidă a rețelei speciale de diagnosticare, tratamente medicale și monitorizare și stabilirea unor reguli de protecție a populației care să reducă numărul de îmbolnăviri și de decese, paralel cu intensificarea activității de cercetare pentru descoperirea unor vaccinuri și a unor mijloace eficiente de tratament.

Pe linie militară, înseamnă declararea stării de urgență și acordarea de sprijin în introducerea și monitorizarea respectării unor restricții de circulație, de izolare, de distanțare socială, precum și sprijin logistic pe linie sanitară.

Pe linie economică, aceasta înseamnă acțiuni manageriale și de susținere financiară eșalonate în două etape: prima – închiderea activităților economice în scopul estompării contagiunii, ceea ce a condus la diminuarea bruscă a ofertei și a cererii de bunuri și servicii; a doua – deschiderea treptată a activităților economice și adaptarea lor la noua situație, cu schimbări în structura cererii și a ofertei și aplicarea unei noi strategii de dezvoltare. În ambele etape, procesele și măsurile analizate în acest studiu aparțin următoarelor trei domenii: 1) economia reală și elemente cauzal-explicative din domeniul sanitar, 2) legislația economică și adaptarea ei rapidă la condițiile excepționale ale crizei, 3) folosirea pârghiilor și instrumentelor economico-financiare pentru diminuarea șocurilor, repornirea economiei și asigurarea restabilirii condițiilor de creștere economică.

1.2. Măsuri de închidere a activităților economice și primele efecte

Suspendarea temporară a unor activități economice pentru evitarea contagiunii generale cu coronavirus a fost impusă de condițiile de lucru și de gradul de aglomerare din unitățile

¹ Strauss-Kahn (2020) consideră acest gen de control și de comandă ca fiind propriu economiei de război.

economice, precum și de lipsa mijloacelor de protecție împotriva infectării. Acest fapt a avut ca prim efect reducerea ofertei de bunuri și servicii de către unitățile producătoare din industria prelucrătoare, construcții, transport aerian, educație, comerț, turism, restaurante, spectacole artistice și sportive etc., toate caracterizate prin mari aglomerații de persoane și prin imposibilitatea păstrării distanței sociale. Excepție fac unitățile și activitățile economice care îngrijesc sănătatea populației și asigură traiul acesteia de zi de zi. Scăderea ofertei de bunuri și servicii este nu numai efectul reprimării ei în mod direct prin acțiuni administrative de suspendare a activităților economice, ci și efectul diminuării cererii agregate de bunuri și servicii, ca urmare a scăderii veniturilor unui segment important al populației (cei un milion de salariați trimiși în șomaj tehnic cu salarii micșorate), a diminuării veniturilor gospodăriilor ca urmare a interdicției deplasărilor, precum și a renunțării sau amânării cumpărării bunurilor de folosință îndelungată.

Măsurile sanitare de prevenire a îmbolnăvirilor prin întreruperea pe scară largă a activităților economice produc șocuri importante atât pe partea de ofertă, cât și pe partea de cerere de bunuri (tangibile) și de servicii (intangibile). La întrebarea „Ce se întâmplă dacă economia se închide pentru câteva săptămâni sau luni?”, John Cochrane (2020) formulează următorul răspuns: „Închiderea economiei nu seamănă cu stingerea unui bec de iluminat. Ea seamănă mai mult cu închiderea unui reactor nuclear, pe care trebuie să o faci lent, cu grijă, altfel el se topește”². Închiderea fabricilor și a altor activități economice – continuă același autor – ridică probleme financiare uriașe, deoarece, chiar dacă sunt lipsite de surse de venituri, ele trebuie să plătească în continuare salariile, dobânzile și ratele la credite, chiriile, utilitățile etc. În lipsa intervenției prompte și masive a guvernelor naționale și a UE, aceasta ar însemna cale deschisă la insolvențe și la falimente în lanț, soldate la nivelul economiei cu scăderi importante de producție, împreună cu accentuarea înrăutățirii dezechilibrelor macroeconomice – creșterea deficitelor comerciale și de cont curent, creșterea enormă a deficitului bugetar și a datoriei publice și private.

Conform cercetărilor efectuate de Institutul Național de Statistică (INS), pe bază de chestionare adresate agenților economici din România, la nivelul lunilor martie și aprilie 2020, rezultă scăderi importante ale producției exprimate prin cifra de afaceri. De exemplu, în luna

² Cochrane J., 2020, *Coronavirus monetary policy*, in *Economics in the Time of COVID-19*, Richard Baldwin and Beatrice Weder di Mauro (Eds.), eBook CEPR Press, p. 105-106.

aprilie, la cifra de afaceri pe întreaga economie a fost apreciată o scădere cu 41%, la industria prelucrătoare cu 40%, la construcții cu 44%, la hoteluri și restaurante cu 84%, la tranzacții imobiliare cu 47% etc. Pentru viitorul apropiat se menține gradul ridicat de incertitudine cu privire la evoluția producției industriei prelucrătoare, deoarece ea este strâns legată de canalele privind relațiile de import și export și de lanțurile de producție și de aprovizionare internaționale, acestea restrângându-și mult activitatea în toate țările.

Pe lângă impactul intern pe care criza pandemiei COVID-19 îl exercită asupra economiei naționale, România, având un coeficient înalt de expunere³ față de economia Uniunii Europene și mondiale, este deschisă șocurilor venite pe canalele reprezentate de comerțul exterior de mărfuri, turismul internațional, transportul internațional, lanțurile internaționale de producție și aprovizionare, sistemul financiar și bancar european etc. Gradul cel mai ridicat de expunere a economiei României la șocurile crizei pe canalul comercial extern de bunuri îl au relațiile cu țările care au ponderile cele mai ridicate în exporturile și importurile de mărfuri ale României. Locul covârșitor îl ocupă țările UE, cu o pondere totală de 75,8% atât în exportul, cât și în importul românesc de bunuri. Printre țările cu care România are relații comerciale, locurile de frunte sunt ocupate de: Germania, care are o pondere în comerțul extern românesc de 22,4% la export și de 20,2% la import; Italia, cu o pondere de 11,2% la export și de 10,0% la import; Franța, cu o pondere de 6,8% la export și 5,3% la import; Ungaria, cu o pondere de 4,7% la export și 7,5% la import; Regatul Unit, cu 4,1% la export; Polonia, cu 5,4% la import; China, cu 5% la import și 0,8% la export ș.a. O bună parte din aceste relații la care România este amplu conectată se desfășoară în cadrul unor lanțuri de producție și de aprovizionare situate la nivel global, regional sau național, fiind și ele expuse, la rândul lor, aceluiași impact al crizei economice. Conform ultimelor proiecții efectuate de Comisia Europeană (2020, Prognoza de primăvară), impactul negativ important asupra economiei României va surveni tocmai de la țările partenere cele mai importante pe linia relațiilor economice, deoarece ele sunt și cele mai lovite de criza economică. Conform acestor proiecții, cele mai mari scăderi ale PIB în anul 2020 vor avea Germania cu 6,5%, Italia cu 9,5%, Franța cu 8,2%, Spania cu 9,4%, Ungaria cu 7,0%, Regatul Unit cu 8,3% etc.

³ Coeficientul de expunere a economiei României la șocurile externe pe canalul comerțului exterior de mărfuri este evaluat la 0,7. El reprezintă suma exportului și importului țării raportată la PIB.

Acest proces accentuează incertitudinea asupra prognozelor economice și asupra programelor de redresare economică la nivel național și european. Șocurile economice produse pe diferite canale ale economiei afectează grav evoluția economiei României, ca și a altor țări, pe diferite paliere: producție, finanțe publice, datorie publică etc. Referindu-ne la palierul producției, unele instituții calificate în domeniu au prognozat pentru anul 2020 diferite variante de contracție a PIB. De exemplu, Comisia Națională de Prognoză și Strategie Economică a prognozat în aprilie o contracție a PIB pe anul 2020 de numai 1,9%; Institutul de Prognoză Economică al INCE (Academia Română) a calculat o scădere a PIB cu 4,25% în scenariul 1 și cu 8,6% în scenariul 2; Consiliul Fiscal al României, în scenariul de bază a prevăzut o scădere a PIB cu 8,5%; echipa de cercetare de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, în cadrul temei de cercetare „Impactul pandemiei coronavirus din România”, a prevăzut o contracție a PIB cu 14,6% în trimestrul II și cu 6,5% pe întregul an 2020. În prognoza de primăvară a acestui an (2020), Comisia Europeană a prevăzut o contracție a PIB din România de 6%. Diferențele apreciabile între prognozele prezentate ar putea fi explicate nu numai prin metodologiile diferite aplicate de fiecare instituție, ci și prin diferențele de percepție asupra impactului crizei sanitare și mai ales asupra gradului de incertitudine privind șocurile produse prin canalele relațiilor economice externe.

1.3. Reluarea activităților economice și rolul curbelor epidemiologice

Ieșirea din actuala criză economică generată și întreținută de criza sanitară necesită găsirea unor soluții de împăcare între cele două categorii de acțiuni opuse: pe de o parte, cele de asigurare a sănătății publice și de salvare a vieții oamenilor, care presupun izolare, distanțare socială și protejare, iar pe de altă parte, cele de punere în funcțiune în mod rapid și în totalitate a activităților economice suspendate, care presupun cooperare, comunicare și liberă mișcare.

Prin declararea stării de urgență și emiterea ordonanțelor militare în România, ca și în alte țări lovite de COVID-19, s-a avut în vedere doar prima latură – reducerea riscului epidemic. Persistând timp prea îndelungat pe această latură, este sacrificată economia prin sporirea pierderilor, diminuarea până la epuizare a surselor de venit și de mijloace de trai și, mai mult, adâncirea recesiunii economice. În soluționarea acestei dileme, trebuie avută în vedere și realizată armonizarea măsurilor de reducere a riscului epidemic cu acțiunile pentru reluarea și dezvoltarea activităților economice (Jenny, 2020).

Activitățile economice, întrerupte în luna martie voluntar sau prin ordonanță militară, încep în mod treptat, din lunile mai-iunie, să-și reia cursul normal, la o presiune economică și socială

tot mai puternică. La stabilirea momentului de reîncepere a activităților se are în vedere dinamica contagiunii cu coronavirus, definită și evidențiată prin curbele epidemiologice. Acestea sunt întocmite pe baza modelului bolilor infecțioase, cunoscut sub numele de modelul epidemic SIR, publicat în 1927, apoi dezvoltat și rafinat în decursul timpului⁴.

Potrivit modelului, fiecare persoană infectată infectează la rândul ei mai mult decât o persoană susceptibilă a fi infectată. Acest proces face ca procentajul populației infectate să crească în mod accelerat, până când atinge un maxim. După acest maxim, care poate fi de scurtă durată, oscilant și/sau de lungă durată, urmează o aplatizare a curbei ca urmare a scăderii numărului noilor infectați și a creșterii numărului celor vindecați și deveniți imuni.

Cunoașterea proporțiilor de răspândire a pandemiei COVID-19 și a fazelor privind evoluția curbelor epidemiologice este importantă deoarece această cunoaștere constituie argumentele științifice principale pe care se bazează, pe de o parte, măsurile împotriva răspândirii pandemiei, iar pe de altă parte, măsurile de repunere în funcțiune a economiei. Redăm mai jos trei grafice care ilustrează evoluția procesului epidemic din diferite țări europene, inclusiv din România, reflectat de curbele epidemiologice.

În primul grafic (fig. 1) se pune în evidență răspândirea în proporții și cu viteze diferite pe țări a pandemiei cu coronavirus în faza ascendentă a curbei (în intervalul 22 februarie-13 aprilie 2020). Primele contaminări din Europa și în proporțiile cele mai ridicate s-au produs în Italia și Spania, țări cu expunere mai mare prin turismul internațional mai dezvoltat, dar și cu măsuri preventive luate cu întârziere. În alte țări, ca România, Bulgaria, Ungaria etc., cu un trafic internațional mai redus și care au practicat măsuri preventive timpurii și severe, contaminarea s-a produs cu un decalaj de câteva săptămâni mai târziu, iar viteza și gradul de răspândire a pandemiei au fost mult mai mici.

⁴ Denumirea de SIR reprezintă acronimul celor trei variabile privind numărul de persoane din eșantionul cercetat aflate pe următoarele trei poziții: S – susceptibile de infectare; I – infectate; R – ieșite (removed). Aceste grupuri formează numărul total al populației:

$$N=S+I+R.$$

O persoană infectată în contact cu persoane susceptibile provoacă infectarea unor noi persoane cu o rată de βSI (β fiind o constantă pozitivă). Noii infectați părăsesc grupul susceptibil și se alătură grupului infectați, fapt descris de următoarea ecuație diferențială a modelului:

$$dS/dt = -\beta SI.$$

În urma tratamentului medical, la un anumit interval de timp, persoane infectate cu o rată γI (γ fiind o constantă pozitivă) părăsesc grupul de infectați:

$$dI/dt = \beta SI$$

și se alătură grupului de ieșiți:

$$dR/dt = \gamma I.$$

Modelul descrie o curbă de forma unui clopot.

În graficul din fig. 2 se prezintă fazele ciclului crizei sanitare descrise de curbele epidemiologice ale unor țări europene. Curbele descriu cele trei faze de răspândire a pandemiei – ascendentă, maximă și descendentă. Pe fiecare din cele șapte curbe sunt consemnate, prin semne, cele două momente cruciale: 1) prin pătrate, datele calendaristice (între 8 martie și 20 martie 2020) când au fost luate măsurile necesare de suspendare a activităților economice pentru a împiedica răspândirea pandemiei; 2) prin cercuri, datele calendaristice (între 10 aprilie și 10 mai 2020) de când tendințele/stadiile avansate ale aplatizării curbelor au permis redeschiderile treptate ale activităților economice.

În graficul din fig. 3 se prezintă curba privind evoluția cazurilor de îmbolnăviri din România, calculată pe baza mediilor mobile (curba este trasată cu culoare galbenă). În ziua instituirii stării de urgență (16 martie 2020), numărul cazurilor de îmbolnăviri a fost de 29, iar la data prelungirii aceste stări (16 aprilie 2020), numărul de cazuri a ajuns la 491. La data trecerii de la starea de urgență la starea de alertă (15 mai 2020), numărul de îmbolnăviri a fost de 190, iar la prelungirea acestei stări din data de 16 iunie 2020, numărul cazurilor urcă la 250, cu tendință de creștere. Din întreaga perioadă de peste trei luni, la 11 aprilie 2020 s-a înregistrat numărul maxim de 523 de îmbolnăviri. Tendința de răspândire a coronavirus (în faza ascendentă) a impus măsuri de închidere a activităților economice ca urmare a declarării stării de urgență, iar după două luni, tendința de aplatizare a curbei a permis măsuri de redeschidere treptată a activităților economice ca urmare a trecerii de la starea de urgență la starea de alertă.

În afară de curba privind evoluția cazurilor de îmbolnăviri, în grafic mai sunt cuprinse evoluția cazurilor zilnice de vindecări (culoare verde) și evoluția cazurilor de decese (culoare roșie).

Epidemiologii au atras atenția că faza descendentă a curbelor nu este ireversibilă atunci când nu există încă vaccinuri și nu se respectă cerințele de protecție. Din nefericire, adevărurile afirmate de epidemiologi se verifică în cazul României, ca și în alte cazuri de țări. Dacă urmărind graficul din fig. 3, vom constata că după trecerea la starea de alertă (15 mai 2020), relaxările rău înțelese au condus la creșterea cazurilor de îmbolnăviri de la un minim de 119 în 2 iunie 2020 la un alt maxim de 345 la 17 iunie 2020. Printre factorii determinanți ai acestor întoarceri pot fi menționați: nerespectarea regulilor de protecție de către un segment al populației, absența organelor de monitorizare și control, încercări ale unor lideri politici influenți de a folosi problemele privind criza sănătății și măsurile de protecție ca instrumente politice în campaniile lor electorale.

Fig. 1
Răspândirea pandemiei COVID-19 în țările Uniunii Europene (faza ascendentă)
 COVID-19: Disease Timeline in EU-27, as of 13/04/2020

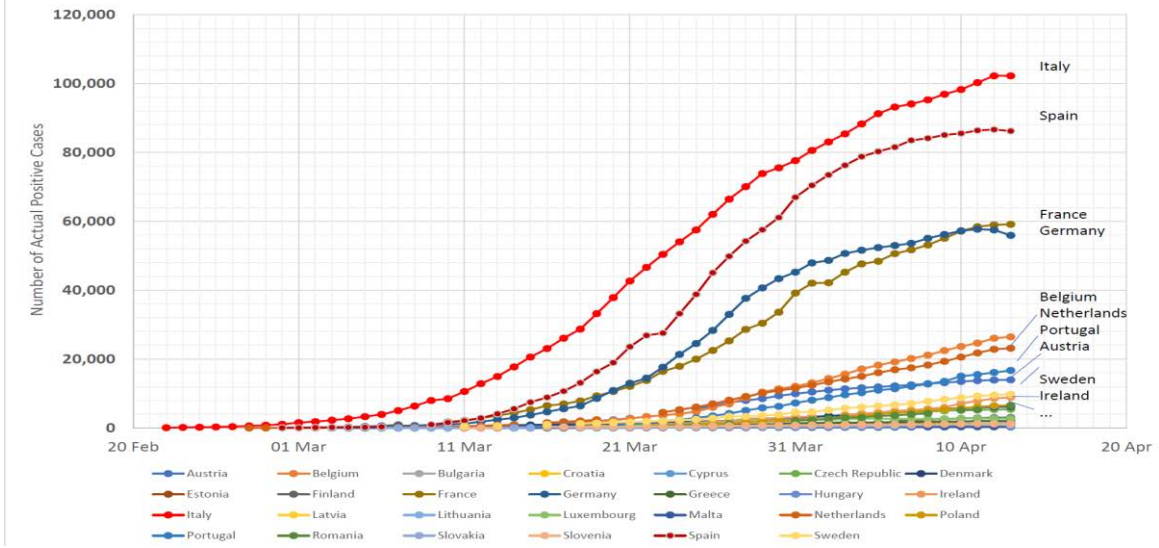
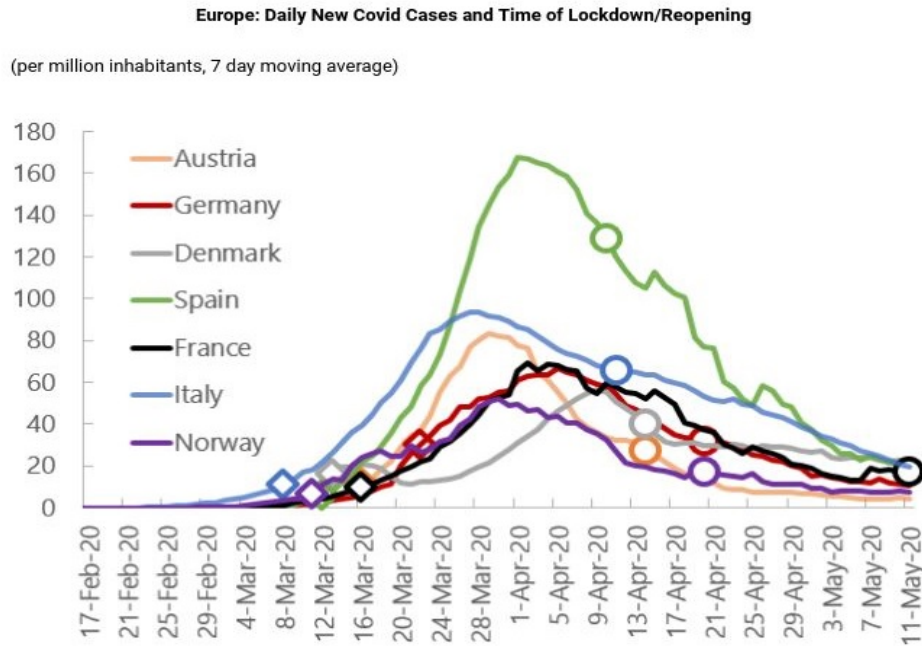

Fig. 2
Fazele ciclului crizei sanitare descrise de curbele epidemiologice ale unor țări europene, cu consemnarea închiderii și redeschiderii activităților economice (pătratele și cercurile din figură semnifică, respectiv, închiderea și redeschiderea activităților economice)

Sursa: ECDC, OWID.

Fig. 3

Evoluția cazurilor de îmbolnăviri, vindecări și decese provocate de COVID-19 în România

Sursa: UBB-FSEGA, COVID-19, *Romanian Economic Impact Monitor*, 2020.

Ca urmare a inițiativelor luate în timp util de către oficialități, România, comparativ cu alte țări⁵, are o poziție favorabilă în ce privește numărul persoanelor infectate cu coronavirus și numărul de decese raportate la un milion de locuitori, în ciuda lipsurilor inițiale ale stocurilor (rezervelor) de materiale de protecție și de mijloace de tratament din spitale și din rezervele de stat, a absenței producătorilor interni ai acestor materiale și mijloace, precum și a numărului redus de personal medical specializat, din cauza emigrării acestuia în decursul anilor.

Alături de îmbolnăviri și de decese, după cum s-a arătat în secțiunea precedentă, România a suferit însemnate pierderi economice mai ales din cauza suspendării multor activități care presupun aglomerări mari de persoane cu expunere ridicată la îmbolnăviri (diferite fabrici, restaurante, unități comerciale, hoteluri, cafenele, spectacole, întâlniri sportive, transporturi etc.). Aceste suspendări au însemnat nu numai pierderi în producția de bunuri și servicii, ci și trecerea în șomaj tehnic a unui număr de peste un milion de persoane (1/4 din totalul personalului angajat

⁵ Diferențele între țări privind numărul cazurilor înregistrate de îmbolnăviri provocate de COVID-19 apar în funcție de următorii trei factori principali:

1. gradul diferit de reacție al guvernelor față de răspândirea COVID-19 în rândurile personalului medical și ale populației;
2. disponibilitățile de materiale și mijloace de protecție și de tratament și măsurile de protecție aplicate împotriva contaminărilor;
3. comportamentul populației în ce privește respectarea regulilor restrictive impuse de autorități.

în sectorul privat) cu venituri reprezentând 75% din salariu. Așa cum s-a subliniat, asemenea suspendări de activități și reduceri de venituri influențează negativ atât oferta, cât și cererea de produse și servicii, cu toate urmările de rigoare.

Evoluția curbelor epidemiologice ale României și ale altor țări europene au permis ca, începând din lunile mai-iunie, în mod treptat, activitățile economice să-și reia cursul, fiind însă obligate să adopte măsuri și să respecte în continuare regulile de protecție sanitară.

2. Legislația economică a UE în sprijinul luptei împotriva crizei

Așa cum se precizează în documentele oficiale ale UE, în prima linie de luptă împotriva răspândirii pandemiei și efectelor negative produse de aceasta se află fiecare țară membră a UE. Efortul țării noastre, ca și al celorlalte țări membre este însă susținut puternic de Uniunea Europeană pe linie legislativă, prin programe speciale de finanțare, granturi, consultanțe etc., toate instituțiile UE fiind mobilizate pentru coordonarea măsurilor comune europene și susținerea țărilor membre în lupta lor împotriva crizei sanitare și economice.

În Comunicarea din 13 martie 2020, Comisia Europeană a subliniat faptul că va utiliza toate instrumentele de care dispune pentru contracararea consecințelor socioeconomice negative ale pandemiei COVID-19, pentru asigurarea solidarității statelor membre ale UE în desfășurarea activităților pe piața unică, inclusiv în ce privește aprovizionarea cu materiale și echipamente medicale, asigurarea funcționării transporturilor și a lanțurilor de aprovizionare europene. De asemenea, Comisia va mobiliza la maximum bugetul UE și bugetele naționale, precum și resursele grupului Băncii Europene de Investiții pentru cheltuielile cu apărarea sănătății populației și asigurarea cu lichiditățile necesare a sectorului bancar și a economiei reale, atenuarea impactului crizei asupra ocupării forței de muncă și a veniturilor, aplicarea inițiativei pentru investiții, reconsiderarea temporară a folosirii ajutoarelor de stat.

Funcționarea, coordonarea și guvernarea economiei la nivelul Uniunii Europene și al statelor membre sunt strict reglementate prin instrumente legislative – tratate, regulamente, directive, decizii și recomandări. Aceste reglementări sunt făcute în baza aplicării principiilor privind libera concurență între agenți economici ai țărilor UE, libera circulație a mărfurilor, serviciilor, capitalului și forței de muncă pe piața unică europeană, asigurarea echilibrelor macroeconomice și a stabilității financiare, asigurarea realizării convergenței la nivelul statelor și regiunilor în desfășurarea procesului de integrare europeană, asigurarea funcționării statului de drept și a democrației la nivelul UE și al fiecărui stat membru.

Textele legislative bazate pe aplicarea acestor principii adeseori au fost elaborate din perspectiva funcționării și a dezvoltării economiei în mod lin și fără șocuri majore, valabile doar pentru „vremuri normale”. Criza economică și financiară din 2008-2009 a relevat atât lipsa de elasticitate a unor reglementări economice de bază, cât și absența unor reglementări valabile pentru eventuale „vremuri anormale” dominate de șocurile unor crize economice și financiare, crize sociale, pandemii, dezastre naturale etc., când evenimentele neobișnuite sau grave ies de sub controlul factorului decizional guvernamental. Învățând din aceste neajunsuri, în anii postcriză (2010-2013), situația a fost remediată prin revizuirea cvasitotalității legislației economice și financiare a UE, fie introducând noi reglementări, fie operând modificări, completări și mai ales derogări de la legislația economică și financiar-fiscală existentă. Formularea cazurilor derogatorii pentru situațiile excepționale sau grave a facilitat mult rapiditatea cu care s-a acționat și se acționează în lupta contra actualei crize COVID-19 și în demersurile pentru diminuarea efectelor economico-sociale distructive ale acestei crize. Prin simpla activare a unor clauze derogatorii introduse în tratate și regulamente s-au rezolvat și se pot rezolva rapid probleme economice și financiare importante și urgente legate de cheltuieli excepționale privind asigurarea sănătății publice, protejarea locurilor de muncă și a veniturilor lucrătorilor afectați de criză, asigurarea lichidităților în sectorul financiar și în cel nefinanciar. Flexibilitatea unor instrumente și mecanisme și/sau încetarea unor constrângeri pe termen limitat prin activarea unor clauze derogatorii înseamnă înlocuirea procesului legislativ greoi al UE și al statelor membre cu unul eficient, rapid, adaptabil la condițiile și cerințele vieții economice și sociale reale.

În rândurile care urmează vom reda pe scurt principalele derogări și completări ale legislației economice a UE menite să flexibilizeze cadrul fiscal-bugetar și mecanismele economice și financiare la nivel agregat și la nivel național, în scopul soluționării problemelor sociale și economice acute generate de criza economico-sanitară.

3. Activarea unor derogări legislative pentru flexibilizarea unor mecanisme și instrumente economice

Combaterea răspândirii și a efectelor distructive ale pandemiei COVID-19 a determinat, în primul rând, asigurarea bazei legale a acțiunilor și măsurilor întreprinse de factorii decizionali în domeniul finanțelor publice. Apelul la activarea derogărilor cuprinse în legislația Uniunii Europene, cu deplină valabilitate și la nivelul statelor membre, este calea sigură de soluționare nu numai a bazei legale, ci și cea a urgenței pe care o implică lupta împotriva pandemiei ca factor

generator de criză. În scurta perioadă de la declanșarea crizei, au fost activate derogări importante ale legislației UE devenite obligatorii și în statele membre odată cu aderarea la UE. Ne referim la derogări de la anumite restricții sau de la respectarea anumitor norme ale disciplinei fiscal-bugetare, ale funcționării pieței concurențiale și a pieței financiar-bancare etc. În majoritatea articolelor și/sau paragrafelor din tratatele și regulamentele UE care invocă motive de derogare se folosesc următoarele sintagme: eveniment excepțional, eveniment neobișnuit aflat dincolo de controlul guvernamental, criză economică severă, criză economică gravă, criză socială, apărarea sănătății de la criza majoră, dezastru natural.

3.1. Activarea clauzei derogatorii generale a Pactului de stabilitate și creștere⁶

Această clauză se circumscrie unei arii largi de cuprindere și deține un potențial ridicat de rezolvare a celor mai importante probleme economice, financiare și fiscale legate de criza economico-sanitară. Activarea clauzei deschide larg posibilitățile de susținere fiscală și financiară rapidă a măsurilor de contracarare a efectelor crizei declanșate de pandemia COVID-19 și a măsurilor de ieșire din criză prin restabilirea ofertei și a cererii solvabile, precum și a măsurilor de asigurare a funcționării și dezvoltării economiei naționale.

Pentru a asigura echilibrele macroeconomice și a păstra disciplina bugetară, legiuitorul UE a introdus în textele Tratatului de funcționare a Uniunii Europene (TFUE) și ale Tratatului privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul UEM (TSCG) o seamă de reguli care privesc limitele cheltuielilor publice în raport cu PIB, printre care:

- soldul bugetar în raport cu PIB (la prețuri curente) nu trebuie să depășească plafonul valorii de referință de -3%;

- soldul structural anual pentru a respecta obiectivul bugetar pe termen mediu trebuie să se înscrie în limita valorii de referință de cel mult -0,5% în statele UE cu o datorie publică de peste 60% în raport cu PIB și în limita plafonului valorii de referință de -1% în statele UE cu o datorie publică de sub 60%.

⁶ Pactul de stabilitate și creștere a intrat în vigoare în anul 1997. Inițial, el a cuprins Rezoluția Consiliului European adoptată în anul 1997 (*Resolution of the European Council on the Stability and Growth Pact*, Amsterdam, 17 June 1997, OJEC, No. C236/2, 02.08.97) și două Regulamente ale Consiliului care tratează aspectele tehnice detaliate ale domeniului, și anume: 1) supravegherea pozițiilor bugetare și coordonarea politicilor economice; 2) punerea în aplicare a procedurii de deficit excesiv. Textul Pactului de stabilitate și creștere propriu-zis a fost aprobat în 2005, odată cu aprobarea modificărilor aduse textelor celor două regulamente. Trebuie precizat că textele celor două regulamente au fost din nou modificate și mult îmbunătățite (consolidate) și completate cu clauza derogatorie generală în 2011, în lumina învățămintelor trase din criza anilor 2008-2009. La 1 ianuarie 2013, Pactul de stabilitate și creștere a devenit Tratat și a intrat în vigoare sub titlul „Tratat privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul UEM”. El mai este cunoscut și sub denumirea improprie de Pact fiscal.

Evoluția indicatorilor realizați în raport cu aceste referințe este supusă unei atente monitorizări însoțite de recomandări și avertizări din partea Consiliului European, la propunerea Comisiei Europene. Dacă partea vizată (statul membru) nu se conformează, se trece la componenta corectivă, prin declanșarea mecanismului automat (conform art. 3(e) TSCG) de aplicare a procedurii de deficit excesiv, când, în baza unui program de reforme convenit, încep măsurile concrete pentru corectarea devierilor într-un termen stabilit.

Legislația UE în vigoare (revizuită după criza economică și financiară din 2008-2009) face distincție între devierile de la traiectoriile pentru atingerea obiectivului bugetar pe termen mediu (OTM) din „vremurile normale” și devierile de la traiectoriile OTM cu caracter temporar care își au izvorul fie într-un „eveniment neobișnuit” aflat în afara controlului guvernamental al statului membru cu un impact major asupra economiei, fie într-o „recesiune economică gravă” la nivelul zonei euro, a UE în ansamblu sau la nivel global. În limbaj juridic, acestea formează clauze derogatorii care trebuie tratate ca atare. Clauzele derogatorii, împreună cu o serie de alte completări și modificări, au fost introduse în anii 2011-2013 în Tratatul de funcționare a UE, în Pactul de stabilitate și creștere și în cele două Regulamente care fac parte din Pact. Acestea au constituit elemente importante ale reformei fiscal-bugetare postcriză⁷ pentru a permite decidenților la nivelul UE și la nivelul statelor membre să intervină rapid și în forță, în condiții legale, pentru gestionarea și soluționarea viitoarelor crize economice. În aceste condiții, în baza Comunicării Comisiei Europene din 20 martie 2020, Consiliul a activat articolele privind clauzele derogatorii legate de folosirea finanțelor publice pentru soluționarea problemelor crizei în conformitate cu TFUE (art. 121 și 126), TSCG (art. 3(1c; 2b), Regulamentul (EC) nr. 1466/97 (nr. 1175/2011) (art. 5(1), 6(3), 9(1), 10(3)) și Regulamentul (EC) nr. 1467/97 (nr. 1177/2011) (art. 3(5) și 5(2)). Activarea clauzei derogatorii generale permite statelor membre ale UE să întreprindă măsuri care să trateze și să soluționeze în mod adecvat situațiile de derapaje în ce privește dinamica bugetară, și anume:

- în primul rând, să prevină într-o fază timpurie, printr-o atentă monitorizare, supraveghere și coordonare, producerea deficitelor bugetare excesive prin depășirea valorilor de referință ale celor doi indicatori: soldul bugetar și soldul structural;

⁷ Reforma este cunoscută sub denumirea de „Six-Pack” (pachetul de șase), care exprimă în fapt numărul de regulamente și directive ale UE conținute în pachetul de reformă fiscal-bugetară.

- în al doilea rând, să accelereze aplicarea procedurii de deficit excesiv și să se conformeze acestei proceduri, prin corectarea cu promptitudine a devierilor de la valorile de referință ale indicatorilor.

A. Clauze specifice componentei preventive din faza de supraveghere:

1) Clauzele derogatorii de la devierile temporare ale indicatorilor menționați (și ale altor indicatori derivați) față de valorile de referință reprezintă o reacție necesară de salvare de la efectele distructive în cazul unor evenimente neobișnuite care nu se află sub controlul decidenților guvernamentali și care au un impact considerabil asupra bugetului sau în perioade de recesiuni economice grave. Menționându-se aceste circumstanțe, la art. 5(1) și art. 9(c) ale Regulamentului (CE) nr. 1466/97 (nr. 1175/2011) se citește următorul text-cheie: „Statele membre ale UE pot fi autorizate să devieze temporar de la traiectoria de ajustare în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu... cu condiția ca acest lucru să nu pună în pericol sustenabilitatea bugetară pe termen mediu”. Aceasta înseamnă că statele membre pot angaja cheltuieli excepționale care depășesc valorile de referință convenite referitoare la deficitele bugetare, îndatorarea publică etc., în scopul explicit de a limita extinderea crizei și efectele negative produse de aceasta.

2) Art. 6(3) din Regulamentul (UE) nr. 1466/97 (nr. 1175/2011) cuprinde următorul text cu clauză de derogare cu caracter mai general: „O deviere poate să nu fie luată în considerare atunci când ea își are originea într-un eveniment neobișnuit aflat în afara controlului statului membru și care are un impact major asupra situației financiare a administrației centrale sau dacă rezultă dintr-o recesiune economică gravă a zonei euro sau a UE în ansamblu, cu condiția ca devierea să nu pună în pericol sustenabilitatea bugetară pe termen mediu”.

3) În art. 9(1), paragraful 10, și art. 10(3), paragraf 12, se întâlnește aproximativ aceeași formulare ca în art. 6(3) de mai sus. În plus, la art. 9(1) se menționează că statele membre ale UE pot fi autorizate să devieze temporar de la traiectoria de ajustare în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu (OTM).

B. Clauze specifice componentei corective din faza deficitului excesiv:

În Regulamentul nr. 1467/97 (nr. 1177/2011) privind accelerarea și clarificarea aplicării procedurii deficitului excesiv sunt cuprinse următoarele trei clauze derogatorii:

1) Art. 2(a)(1): Deficitul bugetar excesiv care depășește valoarea de referință de 3% este considerat excepțional și temporar, conform art. 126(2)(a) al TFUE, în cazul în care deficitul își

are izvorul „într-un eveniment neobișnuit aflat în afara controlului statului membru și cu o influență majoră asupra poziției financiare a administrației publice sau atunci când acesta rezultă dintr-o recesiune economică gravă”⁸.

2) Art. 3(5): În cazul când de la ultima recomandare a Consiliului făcută unui stat membru au intervenit evenimente negative cu consecințe nefavorabile majore asupra finanțelor publice, la recomandarea Comisiei, Consiliul poate adopta o nouă recomandare revizuită (inclusiv prelungirea termenului acordat pentru corectarea deficitului excesiv) care ia în considerare noi factori și impactul acestora.

3) Art. 5(2): În cazul în care, după adoptarea de către Consiliu a unei somații, intervin evenimente economice nefavorabile cu consecințe negative pentru finanțele publice, Consiliul poate decide, la recomandarea Comisiei, adoptarea unei somații revizuite, cu prelungirea termenului calendaristic de corectare a deficitului excesiv.

3.2. Flexibilizarea bugetelor UE

Activarea clauzei derogatorii generale a Pactului de stabilitate și creștere a declanșat numeroase modificări și completări ale legislației privind Bugetul UE pe anul 2020 și ale unor regulamente, precum și emiterea a numeroase decizii ale Consiliului și Parlamentului European. În această privință, ne referim, în primul rând, la asigurarea flexibilității bugetului UE prin admiterea de transferuri între fonduri, regiuni și obiective politice ale unor sume pentru obiective presante, precum și admiterea acordării lor fără cerința de cofinanțare națională pentru sprijinirea membrilor vulnerabili ai societății. Acest lucru a contribuit la modificarea efectivă suplimentară a bugetului UE pentru a face față efectelor produse de pandemia COVID-19.

În aceste condiții, bugetul UE pe anul 2020 a fost revizuit și adaptat la noile realități. De exemplu, au fost realocate sume importante în favoarea capitolului „securitate și cetățenie”, care cuprinde cheltuieli destinate luptei împotriva crizei provocate de pandemie. De asemenea, programele privind Inițiativa investiții, Politica de coeziune, Fondul de solidaritate etc. conțin obiective legate de criza COVID-19. Ultimul program menționat, Fondul de solidaritate, a fost majorat cu o sumă importantă pentru a include ca obiectiv nou și permanent al acestuia și criza sănătății publice, pentru a permite statelor membre lovite cel mai puternic de criză să fie eligibile pentru despăgubiri cu sume importante⁹.

⁸ Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 306/35, 23.11.2011.

⁹ Fondul de solidaritate funcționează în baza Regulamentului Consiliului nr. 1013/2005. Inițial, el avea ca scop de a completa eforturile statelor membre de a acoperi parte din cheltuielile publice pentru a ajuta statele eligibile să realizeze operațiunile urgente de refacere în cazul catastrofelor (dezastrelor) naturale: inundații, furtuni, cutremure și altele similare, cu

Consiliul și-a însușit propunerea, considerând că flexibilitatea ce se va crea prin suspendarea unor restricții în timp de criză va oferi oportunitatea de a mobiliza în plus mijloacele pentru a diminua efectele pandemiei și de a orienta mai bine mijloacele fiscale la nivel național și la nivelul agregat al UE pentru reluarea și dezvoltarea activităților economice¹⁰.

În documentele oficiale ale Comisiei Europene se arată că aplicarea clauzei derogatorii generale va dura până când statele membre ale UE vor reuși să diminueze efectele negative ale pandemiei asupra societății și economiei.

De asemenea, în comunicarea din 20 martie 2020, Comisia Europeană precizează că activarea clauzei derogatorii generale nu înseamnă că se suspendă procedurile Pactului de stabilitate și creștere. De exemplu, în afară de elementele procedurale speciale legate de criza COVID-19, declarată ca eveniment excepțional, și de criza economică, declarată ca fiind gravă, ambele având un caracter temporar, toate celelalte elemente procedurale care nu sunt legate de crize rămân valabile și sunt luate în considerare. Condiția pusă la fiecare derogare este ca ea, atât timp cât se aplică, să nu pună în pericol realizarea sustenabilității bugetare pe termen mediu.

4. Procedura de deficit excesiv (componenta corectivă) aplicată României

Pe data de 20 mai 2020, Comisia Europeană, în temeiul art. 126(3) al TFUE, a adoptat rapoartele tuturor țărilor UE, cu excepția României, pentru a defini încadrarea lor în criteriile privind deficitul bugetar și datoria publică legate de criza economico-sanitară. Potrivit rapoartelor și Prognozei de primăvară, toate țările UE au fost afectate puternic de pandemia COVID-19 fie direct, fie indirect, ele depășind substanțial valorile de referință ale deficitelor. Aceste depășiri însă au un caracter temporar, iar criza indusă de pandemie este considerată un eveniment neobișnuit, aflat în afara controlului statelor membre. Totodată, în toate rapoartele țărilor se precizează faptul că în anul 2019 soldul bugetar fie a fost pozitiv, fie s-a situat sub valoarea de referință de 3%, precum și faptul că măsurile întreprinse nu afectează sustenabilitatea

pierderi evaluate mai mari de 3 miliarde euro sau peste 0,6% din PIB. La propunerea Comisiei Europene, de la începutul acestui an (2020), Parlamentul European și Consiliul au aprobat completarea Regulamentului menționat cu un nou obiectiv privind apărarea sănătății publice de criza majoră cu pagube evaluate la peste 1,5 miliarde euro sau mai mult de 0,3% din PIB. În aceste evaluări se cuprind măsuri care au ca scop oferirea rapidă a asistenței la amenințarea sănătății publice, protejarea populației de riscul de a fi infectată, inclusiv asigurarea prevenției, monitorizării sau controlului răspândirii bolilor, combaterea riscului sever epidemiologic.

¹⁰ Activarea clauzei generale permite o îndepărtare a țărilor UE de la traiectoria ajustată ciclic spre obiectivul bugetar pe termen mediu (OTM). Referindu-ne la componenta corectivă, amintim că, la recomandarea Comisiei, Consiliul poate decide să adopte o traiectorie fiscală revizuită. Așa cum s-a mai menționat, clauza generală nu suspendă procedurile PSC. Ea permite însă statelor membre, din cauza unor evenimente sau condiții excepționale, să se îndepărteze temporar de la cerințele bugetare pe care le aplică în mod normal, dând posibilitatea UE și statelor membre să întreprindă măsurile necesare de coordonare a politicilor economice în cadrul PSC și, respectiv, să angajeze cheltuieli suplimentare față de cele prevăzute anterior, peste valorile de referință, pentru combaterea crizei, susținerea firmelor și protejarea persoanelor afectate de criză.

obiectivelor bugetare pe termen mediu și, prin urmare, deficitele excesive provocate de criză și constatate ca atare se închid.

România a rămas singura țară membră a UE căreia i se aplică procedura de deficit excesiv în plină criză sanitară și economică, în condițiile în care deja fusese activată, cu o lună mai înainte, clauza derogatorie generală a Pactului de stabilitate și creștere prin Decizia Consiliului din 3 aprilie 2020.

Aplicarea procedurii de deficit excesiv este explicitată și amplu motivată de documentele care stau la baza Deciziei Consiliului. Printre cele mai importante motive invocate care au determinat aplicarea acestei proceduri se numără următoarele: 1) Nerespectarea dispozițiilor TFUE și PSC prin depășirea, în anul 2019, a valorii de referință a deficitului bugetar ca urmare a aplicării măsurilor fiscale expansioniste legiferate în anii anteriori. Față de valoarea de referință de 3%, în anul 2019 s-a realizat un deficit bugetar de 3,8% în raport cu PIB; 2) Extinderea devierilor de la valorile de referință ale deficitului bugetar și în anii care urmează, 2020 și 2021, respectiv la 3,6% și 3,4%, conform Strategiei fiscale 2020-2022 a Guvernului României; 3) României i s-a aplicat „procedura de deviere semnificativă” începând din primăvara anului 2017, ca o consecință a devierii semnificative și consecutive de la obiectivul bugetar pe termen mediu în toată perioada 2016-2019. Ceea ce a contat în plus la aplicarea procedurii de deficit excesiv este și faptul că guvernele României nu au răspuns cu acțiuni efective la recomandările făcute bianual de către Consiliu în legătură cu ajustarea acestei devieri din faza anterioară menționată.

În consecință, devierile de la normele bugetare asumate de guvernele României nu au ca fundament legal nici apropierea față de valorile de referință ale TFUE, nu au nici un caracter excepțional și nici nu sunt rezultatul unui eveniment excepțional sau neobișnuit ori rezultatul unei crize economice severe. În plus, practicarea unor asemenea devieri a însemnat crearea unei mari presiuni bugetare în noul context al crizei, când este necesară mobilizarea unor resurse suplimentare pentru a face față crizei COVID-19. Aceste presiuni devin mult mai mari în România decât în alte țări, dacă se are în vedere faptul că România este singura țară membră a UE din ultimii ani care a fost declarată țară cu deficit excesiv. În anii 2018 și 2019, un număr de, respectiv, 14 și 16 țări ale UE au avut surplusuri bugetare, iar marea majoritate a celorlalte s-au înscris cu rate de deficite de sub 2%. Este evident faptul că România, comparativ cu celelalte țări, dispune de o marjă mult mai îngustă pentru finanțarea din surse proprii a acțiunilor împotriva crizei și a măsurilor de reconstrucție a economiei.

Pentru a restabili starea de normalitate a economiei românești în termenii prevăzuți de TFUE și de Regulamentul (UE) nr. 1467/1997 (nr. 1177/2011), în baza Deciziei din 3 aprilie 2020, Consiliul a adresat României recomandări (a) de a pune capăt stării de deficit excesiv, fixând ca ținte de realizat rate în scădere, ajungând în anul 2022 la un nivel situat sub plafonul de referință; (b) de a lua măsurile necesare și de a întocmi până la 15 septembrie 2020 un raport detaliat privind atingerea țintelor fixate.

În scrisoarea Comisiei Europene adresată ministrului finanțelor publice al României, prin care se anunță Decizia Consiliului privind existența unui deficit excesiv în România și trecerea la aplicarea procedurii de deficit excesiv, se subliniază că: „în evaluarea acțiunii efective ca răspuns la această Recomandare, care urmează să aibă loc în această toamnă, Comisia va ține seama pe deplin de impactul crizei COVID-19, ca și de implicațiile clauzei derogatorii generale a PSC recent activată”.

În legătură cu termenul de 15 septembrie 2020 fixat pentru întocmirea raportului detaliat (însoțit de un plan de măsuri), părerea Comisiei este că acesta ar putea oferi o bază mai stabilă pentru a reevalua traseul privind evoluția macroeconomică și fiscală, având în vedere pandemia COVID-19. De asemenea, așa cum se menționează în scrisoare, Comisia va fi gata să revizuiască recomandarea făcută, punând-o de acord cu noile realități.

Incertitudinea privind durata crizei induse de pandemia COVID-19 pe care aceasta o transpune asupra evoluției activităților economice implică cerința de a acorda o importanță și mai mare elaborării raportului detaliat din următoarele puncte de vedere: în primul rând, pentru încadrarea României în criteriile privind deficitul bugetar și datoria publică în condiții normale și în condiții de criză; în al doilea rând, partajarea efectelor produse de factorul criză față de efectele produse de factorul normal; în al treilea rând, definirea modelului și politicilor economice care urmează să fie aplicate în scopul restabilirii echilibrelor macroeconomice și asigurării sustenabilității creșterii economice.

În ultimii ani, motorul creșterii economice din România l-a constituit cererea internă stimulată de creșteri importante de salarii și de reduceri fiscale. Acest model de creștere bazat pe consum a condus la accentuarea dezechilibrelor macroeconomice (deficitului bugetar și deficitului de cont curent), dincolo de limita asigurării sustenabilității creșterii economice pe termen lung.

Întocmirea unui raport bine fundamentat cu tema anunțată este importantă și de mare actualitate. Din perspectiva nevoii de reorientare a dezvoltării economice, raportul ar trebui să

redefinească și să reevalueze tipul modelului de creștere economică și de evoluție fiscală al României, pe care să-l încadreze în „Strategia anuală privind creșterea durabilă” prezentată în Comunicarea Comisiei Europene din 17 decembrie 2019.

5. Inițiative legislative privind sprijinirea sectorului sanitar și a întreprinderilor

Odată cu izbucnirea epidemiei, companiile din statele membre au fost afectate pe trei căi: prin reducerea cererii din partea consumatorilor/clientșilor, prin întreruperea lanțurilor valorice și a aprovizionării cu materii prime, materiale etc. și prin măsurile de carantină care au împiedicat deplasarea salariaților și distribuția produselor. Sectoare cum sunt transporturile, turismul, alimentația publică, activitățile culturale au fost puternic afectate, prin reducerea drastică a lichidităților disponibile și a personalului. Spre exemplu, OMT¹¹ a previzionat un declin al turismului internațional, în acest an, de 60-80% față de anul trecut, ceea ce va genera o pierdere la nivelul exportului global de până la 1.100 mld. euro¹². Pe de altă parte, sectorul sanitar din multe state membre se confruntă cu un deficit de materiale, echipamente de protecție, medicamente și dispozitive medicale necesare combaterii epidemiei. Ca urmare, primele reacții ale Comisiei Europene (CE) pentru atenuarea impactului economic al epidemiei au menționat, ca principale obiective, susținerea sectorului sanitar, a întreprinderilor și în special a IMM-urilor afectate, precum și a salariaților acestora. Astfel, principalele inițiative, menționate în *Răspunsul economic coordonat la epidemia de Covid-19* se referă la: mecanisme de asigurare și monitorizare a aprovizionării sectorului sanitar; acordarea de ajutoare de stat; utilizarea Fondului European de Investiții (FEI) pentru a garanta creditele destinate suplimentării capitalului companiilor afectate, precum și pentru a sprijini menținerea locurilor de muncă; sprijinirea salariaților și a persoanelor defavorizate; măsuri ale Băncii Centrale Europene (BCE) și Băncii Europene de Investiții (BEI) pentru susținerea lichidităților și capacității de creditare a sectorului financiar; folosirea fondurilor structurale și a Fondului de solidaritate al Uniunii Europene (FSUE)¹³. Ulterior, *Planul de redresare* și măsurile de completare ale măsurilor anterioare instituie noi instrumente de sprijin pentru revenirea economică a statelor membre. În anexa 1 am sintetizat sumele alocate de UE în cadrul instrumentelor de redresare economică menționate. Vom detalia, în continuare, aceste inițiative europene.

¹¹ Organizația Mondială a Turismului.

¹² COM(2020) 550 final, 13.05.2020, p. 1.

¹³ COM(2020) 112 final, 13.3.2020.

5.1. Reglementări privind sprijinirea sectorului sanitar

Primul obiectiv menționat în *Răspunsul economic coordonat* al CE îl constituie asigurarea aprovizionării și a investițiilor necesare sistemelor de sănătate publică, pentru prevenirea și tratarea epidemiei. Disponibilitatea acestor produse poate fi împiedicată de anumite măsuri naționale care restricționează libera circulație a bunurilor între state și întrerup, astfel, lanțurile de aprovizionare la nivelul UE. Ca urmare, deși astfel de reglementări sunt permise de Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) în situații de forță majoră, se solicită ca ele să fie absolut necesare, adecvate și notificate către CE, cu scopul de a informa celelalte state membre¹⁴. Mai mult, se consideră că pandemia Covid constituie un dezastru în sensul secțiunii C din cap. XVII al Regulamentului CE 1186/2009 și al cap. 4 al titlului VIII din Directiva 2009/132/EC. Ca urmare, statele au solicitat și CE a admis eliminarea taxelor de import pentru bunurile necesare combaterii epidemiei COVID (incluse în articolul 74 din Regulamentul CE 1186/2009) și scutirea de TVA a acestor produse importate (incluse în articolul 51 din Directiva 2009/132/EC), în perioada 30 ianuarie – 31 iulie¹⁵.

În ce privește finanțarea, propunerea de buget rectificativ nr. 1/2020 a inclus alocarea a 115 mil. euro pentru *Mecanismul de protecție civilă al Uniunii (UCPM/rescUE)* și 3,6 mil. euro pentru *Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor (ECDC)*. În cadrul UCPM se urmăresc două obiective: (i) utilizarea în comun de către statele membre a unor echipamente, stocuri de medicamente și alte produse medicale, prin finanțarea de achiziții publice comune (suma alocată în acest scop este de 70 mil. euro); (ii) repatrierea unor cetățeni ai UE blocați în state terțe, estimați la peste 300.000 de persoane (suma alocată este de 45 mil. euro). În ce privește ECDC, obiectivul său vizează elaborarea de strategii de combatere a epidemiei, pregătire și răspuns în situații de urgență¹⁶. Ulterior, prin rectificarea bugetară nr. 2/2020, CE a activat și modificat Regulamentul UE 2016/369 privind sprijinul de urgență, cu scopul alocării a 2,7 mld. euro prin *Instrumentul sprijinului de urgență (ESI)* și suplimentării cu 300 mil. euro a sumelor alocate pentru mecanismul UCPM/rescUE. Acțiunile finanțate prin ESI urmăresc constituirea de stocuri mari de echipamente și asigurarea distribuirii lor în statele membre, mărirea capacităților de producție a acestor echipamente, materiale, teste etc., transportul

¹⁴ Ibidem, pp. 3-4.

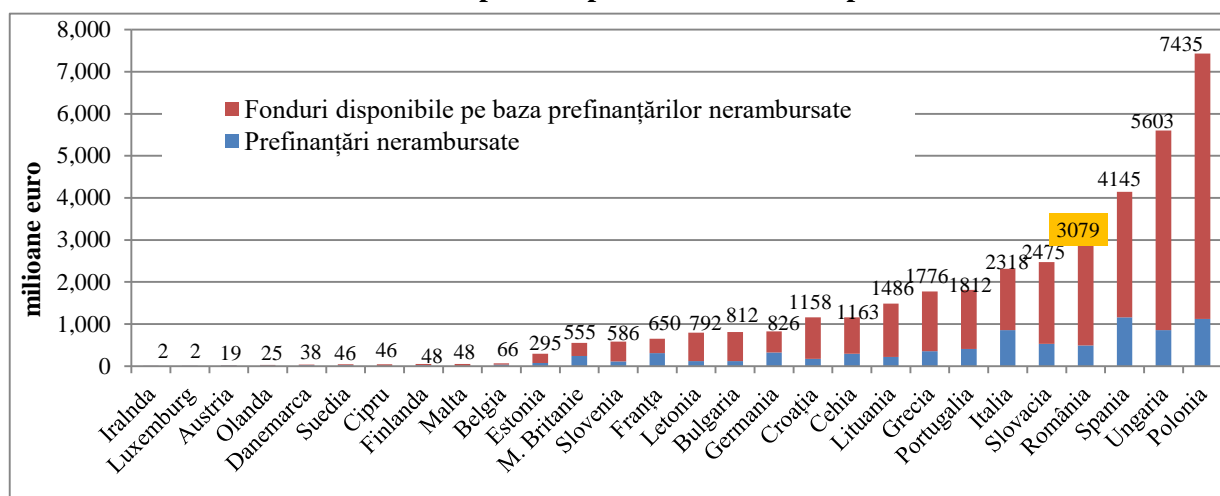
¹⁵ C(2020) 2146 final, 3.4.2020, pp. 1-2.

¹⁶ COM(2020) 145 final, 27.3.2020, pp. 4-6.

internațional al pacienților, extinderea unităților medicale permanente și temporare, investiții în tratamente și teste¹⁷.

Finanțarea unităților medicale pentru achiziționarea de echipamente medicale și de protecție și pentru alte cheltuieli necesare este susținută și prin *Inițiativa pentru investiții*. Modificările Regulamentelor UE nr. 1303/2013, 1301/2013 și 508/2014 vor permite, prin renunțarea la returnarea unor fonduri structurale neutilizate în valoare de 8 mld. euro, accesarea de noi fonduri în valoare de 29 mld. euro, valoare calculată având în vedere rata medie de cofinanțare. Finanțarea totală de 37 mld. euro va fi direcționată către finanțarea sistemului medical, a întreprinderilor aflate în dificultate și a salariaților acestora. Fondurile structurale vizate sunt *Fondul european de dezvoltare regională (FEDR)*, *Fondul social european (FSE)*, *Fondul de coeziune (FC)* și *Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM)*¹⁸. O altă măsură o constituie modificările Regulamentelor UE nr. 1303/2013 și 1301/2013 constând în includerea temporară a variantei de cofinanțare de 100% din partea UE, precum și a transferurilor de sume între fonduri, în funcție de necesități¹⁹. Am prezentat, în figura 3, fondurile structurale disponibile în statele membre, iar în anexa 2 - sumele disponibilizate în România în cadrul acestor fonduri, alături de alte măsuri de susținere a operatorilor economici. Evident, succesul programelor europene depinde crucial de capacitatea statelor de a implementa proiecte prin care să acceseze finanțările disponibile.

Fig. 3
Fonduri structurale disponibile pentru combaterea epidemiei COVID

Notă: cifrele reprezintă suma totală a fondurilor structurale disponibile.

Sursa: Pe baza datelor prezentate în *European Commission - European Coordinated Response on Coronavirus: Questions and Answers*, Brussels, 13 March 2020, pp. 5-6

¹⁷ COM(2020) 170 final, 2.4.2020, pp. 3-5.

¹⁸ COM(2020) 113 final, 13.3.2020, p. 1.

¹⁹ COM(2020) 138 final, 2.4.2020, p. 1.

Pe lângă fondurile structurale, combaterea crizei sanitare se va realiza și prin utilizarea *Fondului de solidaritate al UE (FSUE)*, creat inițial pentru ajutor în situații de dezastre naturale, cu un buget anual de 500 mil. euro. Prin propunerea din 13 martie privind modificarea Regulamentului CE nr. 2012/2002 se includ, în domeniul de aplicare al FSUE, situațiile de urgență în domeniul sănătății publice, astfel încât fondul va putea fi utilizat și pentru combaterea epidemiei din prezent; noul Regulament UE 2020/461, care include aceste propuneri, a fost aprobat de Parlamentul European la 30 martie. Pentru urgentarea achizițiilor, nivelul plăților în avans crește de la 10% din finanțare (cu un maxim de 30 mil. euro) la 25% (maxim 100 mil. euro), pentru toate tipurile de situații de urgență. Condițiile de accesare a FSUE sunt și ele relaxate: este necesar ca nivelul minim al cheltuielilor legate de urgențele de sănătate publică să fie de 0,3% din VNB sau 1,5 mld euro la prețurile din 2011 (valoarea cea mai mică), adică jumătate din pragul necesar anterior, în cazul dezastrelor naturale²⁰.

La finalul lunii mai, CE a lansat un nou instrument - *Next Generation EU* - în cadrul *Planului de redresare a Europei*, constând în granturi și împrumuturi către statele membre, cu un buget de 750 mld. euro, alături de un *proiect de buget UE* revizuit, de 1.100 mld. euro pentru perioada 2021-2027. Printre cei trei piloni spre care vor fi direcționate fondurile instrumentului Next Generation EU se numără și programul *EU4Health*, în valoarea de 9,4 mld. euro, destinat atât prevenirii și pregătirii pentru gestionarea unor crize sanitare precum cea din prezent, precum și achiziționării de medicamente și echipamente medicale²¹. Pe de altă parte, CE a mobilizat 122 mil. euro prin programul *Horizon 2000*, către următoarele direcții de cercetare: reorientarea producției către echipamente medicale vitale; tehnologii medicale, instrumente digitale și analitice ale inteligenței artificiale pentru îmbunătățirea supravegherii și îngrijirii medicale; impactul comportamental, social și economic al răspunsurilor la epidemie; studierea cohortelor pan-europene covid; colaborarea cohortelor UE și internaționale covid existente. Aceste investiții se adaugă la cele anterioare din cadrul programului menționat, în valoare de 48,2 mil. euro, pentru tratamente, vaccinuri și pregătire pentru situații de epidemie. De asemenea, 117 mil. euro au fost investiți anterior în metode de diagnostic și tratament prin *Inițiativa de Medicină Inovativă*²². Așadar, investițiile în cercetare-inovare vor contribui și ele la soluționarea crizei sanitare.

²⁰ COM(2020) 114 final, 13.3.2020, pp. 1-3.

²¹ COM(2020) 456 final, 27.05.2020, p. 6.

²² European Commission – Press release, "Coronavirus: Commission boosts urgently needed research and innovation

5.2. Ajutoare de stat și alte măsuri de susținere a întreprinderilor afectate

Inițiativele incluse în cadrul ajutoarelor de stat constituie unele dintre cele mai rapide și eficiente măsuri de susținere a întreprinderilor inițiate de CE, fiind compatibile cu piața internă conform articolului 107 alineatul (3) litera (b) din TFUE. Atât timp cât aceste ajutoare se acordă companiilor din întreaga economie, iar nu unei anumite ramuri sau regiuni, ele nu sunt supuse reglementărilor și controlului ajutoarelor de stat, în sensul alineatului (1) din articolul 107. Deopotrivă, ajutoarele acordate băncilor cu scopul de a restabili lichiditatea întreprinderilor, conform articolului 107 alineatul (2) litera (b), sunt permise atât timp cât obiectivul nu este susținerea lichidității și solvabilității acestor instituțiilor creditoare. Ca urmare, pe 20 martie, CE a lansat un *Cadru temporar pentru măsuri de ajutor de stat de sprijinire a economiei în contextul actualei epidemii de Covid-19*, care include un set de măsuri temporare (până la 31 decembrie 2020) atât directe, cât și prin intermediul sistemului bancar. Principalele forme de ajutor de stat propuse sunt²³: granturile directe, avansurile rambursabile și avantajele fiscale; garanțiile publice directe pentru împrumuturi destinate investițiilor și capitalului circulant; subvenționarea ratei dobânzii la împrumuturi; garanții și dobânzi subvenționate prin intermediul băncilor și altor instituții financiare; scutirea de asigurări a creditelor la export, în situațiile în care acestea nu sunt disponibile pe piața privată. Ajutoarele directe sub forma granturilor, avansurilor rambursabile, avantajelor fiscale și de altă natură nu pot depăși 800 de mii euro pentru fiecare întreprindere.

Ulterior, *modificarea Cadrului temporar*, din data de 4 aprilie²⁴, suplimentează măsurile de ajutoare de stat în baza articolului 107 alineatul (3) litera (c), având ca principale obiective dinamizarea activităților de cercetare-dezvoltare și sprijinirea infrastructurii de testare și producție la scară mare de dispozitive, medicamente, tratamente necesare combaterii epidemiei. Pe lângă acestea, CE a considerat că și următoarele măsuri sunt compatibile cu piața internă: investițiile în producția unor bunuri legate de combaterea Covid; facilități fiscale precum amânări la plata impozitelor și asigurărilor sociale, amânarea plății unor rate, suspendarea temporară a plății dobânzilor și a unor datorii fiscale; subvenționarea salariilor, cu scopul de a evita concedierile. În ce privește asigurarea creditelor pentru export, CE a hotărât ca toate riscurile să fie considerate neasigurabile până la data de 31 decembrie 2020²⁵. În tabelul privind

with additional €122 million”, Brussels, 19 May 2020.

²³ 2020/C 91 I/01, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 20.3.2020, pp. 4-8.

²⁴ 2020/C 112 I/01, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 4.4.2020, pp. 5-9.

²⁵ 2020/C 101 I/01, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 28.3.2020, pp. 1-2.

ajutoarele de stat din anexa 3 am prezentat țările solicitante, obiectivele/beneficiarii și sumele aprobate de CE până la data de 15 aprilie²⁶.

O nouă modificare a Cadrului temporar privind ajutoarele de stat, din data de 13 mai, a pornit de la constatarea că ”sunt necesare sprijin și fonduri suplimentare la nivelul UE pentru a se asigura faptul că această criză mondială nu se transformă într-un șoc asimetric în detrimentul statelor membre care dispun de mai puține posibilități de a-și susține economia”²⁷. Ca urmare, CE a introdus posibilitatea sprijinului public prin folosirea unor instrumente de capitaluri proprii și instrumente de capital hibride, care nu constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) din TFUE. Totodată, participarea statului la capitalul companiilor este justificată prin articolul 345 din TFUE, privind neutralitatea public-privat a proprietății. Metodele de recapitalizare propuse în noul Cadru temporar sunt de două tipuri: (i) suplimentarea capitalurilor proprii prin emiterea de acțiuni; (ii) instrumente hibride precum drepturi de participare la profit, participații tacite și obligațiuni convertibile. Documentul stabilește condițiile care trebuie îndeplinite de întreprinderi pentru a beneficia de măsuri de recapitalizare, precum și o serie de principii de care se va ține cont în utilizarea acestor instrumente²⁸. Condițiile de acordare se referă la: situație de faliment sau pericol de întrerupere a activității, relevată de indicatorii financiari; întreprindere ”de importanță sistemică”, în sensul că dispariția sa ar conduce la un număr mare de șomeri, ar fi afectată oferta unui serviciu vital sau ar genera alte disfuncționalități ale pieței; întreprindere în incapacitate de a găsi finanțare din alte surse; problemele firmei să fi apărut începând cu 1 ianuarie 2020²⁹. Principiile de care se va ține seama în aplicarea măsurilor de recapitalizare se referă, în primul rând, la o remunerație a statului corespunzătoare investiției și la o răscumpărare cât mai grabnică, de către firme, a capitalului investit de stat, odată ce alte surse de finanțare devin disponibile. Un alt principiu impune împiedicarea unei expansiuni comerciale, bazată pe ajutoare de stat, a firmelor beneficiare, expansiune care ar încălca regulile de concurență. În fine, CE recomandă utilizarea instrumentelor de mai sus doar în situația în care nu se poate identifica nicio altă soluție adecvată.

Pe lângă ajutoarele de stat, noul instrument *Next Generation EU* din cadrul Planului de redresare a Europei include doi piloni dedicați sprijinirii întreprinderilor. *Primul pilon* se

²⁶ Pentru o situație actualizată a acestora se poate consulta ”Coronavirus Outbreak - List of Member State Measures approved under Article 107(2)b TFEU, Article 107(3)b TFEU and under the Temporary State Aid Framework”, 1st May 2020, 9:00AM

²⁷ 2020/C 164/03, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 13.05.2020, p. 4.

²⁸ Ibidem, pp. 11-13.

²⁹ Ibidem, p. 10.

concentrează pe investiții și reforme cu scopul depășirii crizei și se compune din: (i) Instrumentul de redresare și reziliență (560 mld. euro), care acordă granturi și împrumuturi pe baza planurilor naționale de redresare economică; (ii) Instrumentul React-UE (55 mld. euro), menit să sprijine politica de coeziune și să asigure continuitatea finanțărilor pentru IMM-uri, salariații acestora și sistemul sanitar. *Al doilea pilon* este dedicat mobilizării capitalului privat și este compus din: (iii) Instrumentul pentru solvabilitate, cu un buget de 31 mld. euro, care vor mobiliza fonduri private de aproximativ 300 mld. euro pentru sprijinirea întreprinderilor viabile din țările cele mai afectate, care nu sunt capabile să ofere suficiente ajutoare de stat; (iv) modernizarea și dezvoltarea programului InvestUE, care include Instrumentul de investiții strategice, în valoare de 15 mld. euro, cu scopul de a genera investiții estimate la 150 mld. euro din fonduri private și publice, pentru domenii strategice³⁰.

5.3. Reglementări ale BEI și BCE pentru stimularea sectorului financiar și asigurarea finanțării întreprinderilor

În această perioadă, numeroase firme, în special mici și mijlocii, se confruntă cu un deficit de lichidități. Pentru remedierea unor astfel de probleme, accesul la finanțarea bancară este crucial. CE a anunțat că va aloca suma de 1 mld. euro din bugetul UE pentru a fi utilizată prin *Fondul European de Investiții (FEI)* drept garanții pentru sectorul bancar, în scopul finanțării microîntreprinderilor și IMM-urilor. Această sumă va fi distribuită astfel: 500 mil. euro pentru garanții oferite în cadrul programului COSME pentru competitivitatea IMM-urilor; 100 mil. euro către garanții pentru credite punte din programul InnovFin destinat IMM-urilor inovative; 250 mil. euro vor fi reorientate dinspre infrastructură și inovare către sprijinul IMM-urilor; 150 mil. euro vor fi realocate dinspre acțiuni pe termen lung către acțiuni pe termen scurt de sprijinire a IMM-urilor. Pe baza garanțiilor oferite prin FEI, se apreciază că se vor obține credite de circa 8 mld. euro, pentru aprox. 100.000 de întreprinderi de tipul celor menționate³¹.

Criza de lichidități în cadrul companiilor și înăsprirea condițiilor de finanțare, în special pe termen lung, au condus și la *Programul de achiziționare de active în regim de urgență în caz de pandemie (PEPP)* inițiat de *Banca Centrală Europeană (BCE)* la data de 18 martie. Acesta constituie un mecanism de injectare de lichidități de către băncile centrale din zona euro, cu scopul de a asigura capacitatea de creditare a sectorului financiar și de a preveni eventuale

³⁰ COM(2020) 456 final, 27.05.2020, pp. 5-6.

³¹ COM(2020) 112 final, 13.3.2020, p. 6.

distorsiuni în mecanismele de transmisie a politicii monetare și în evoluția zonei euro. Programul constă în cumpărarea, până la finalul anului 2020, de titluri financiare emise de administrația publică, agenții recunoscute și corporații, în valoare totală de 750 mld euro³². Categoriile de active tranzacționate prin PEPP sunt, în principal, cele din Programul extins de achiziționare de active (APP): titluri de natura datoriei tranzacționabile eligibile (în baza Deciziei BCE/2020/9); obligațiuni corporative eligibile și alte instrumente de natura datoriei tranzacționabile (în baza Deciziei BCE/2016/16); obligațiuni garantate eligibile (în baza Deciziei BCE/2020/8); titluri garantate cu active (în baza Deciziei BCE/2014/45). La acestea se adaugă efecte de comerț nefinanciare și titlurile emise de guvernul Greciei. Comitetul executiv al BCE va stabili ritmul și structura achizițiilor lunare³³.

Președintele BCE, Christine Lagarde a anunțat că BCE se angajează să disponibilizeze până la 3 trilioane euro prin operațiuni de refinanțare, cu dobânzi reduse de până la -0,75%, la care se adaugă operațiunile anterioare de capitalizare bancară în valoare de 120 mld. euro³⁴. Alte măsuri constau în relaxarea temporară a unor reglementări de capitalizare, anunțate în data de 12 martie³⁵, alături de relaxarea temporară a unor cerințe privind garanțiile acceptate de băncile din Eurosistem, și anume: creșterea temporară a toleranței la risc; relaxarea unor condiții privind utilizarea unor creanțe de credit drept garanții, inclusiv prin acceptarea titlurilor emise de guvernul grec drept garanții în operațiunile de creditare; reducerea marjelor de ajustare a valorii garanțiilor, în medie cu 20%³⁶. Băncilor li se solicită să utilizeze toate aceste facilități pentru sprijinul activităților economice și nu în interes propriu.

O altă instituție financiară europeană care a inițiat măsuri de sprijinire a lichidităților firmelor o constituie *Banca Europeană de Investiții (BEI)*. În 16 martie, președintele BEI, Werner Hoyer, a anunțat disponibilizarea sumei de 40 mld. euro, prin intermediarii financiari și băncile naționale de promovare din statele membre, pentru sprijinirea IMM-urilor din statele membre. Sprijinul constă în credite punte, suspendări ale rambursării creditelor și alte măsuri pentru susținerea lichidităților IMM-urilor. Instrumentele prin care se va pune în practică acest sprijin sunt: (i) scheme de garantare dedicate băncilor, pe baza programelor deja existente; (ii)

³² BCE/2020/17, 25.3.2020, p. 1.

³³ BCE/2020/17, 25.3.2020, p.3.

³⁴ Christine Lagarde, Our response to the coronavirus emergency, The ECB Blog, 19 March 2020.

³⁵ ECB Banking Supervision provides temporary capital and operational relief in reaction to coronavirus, Press release, 12 March 2020

³⁶ ECB announces package of temporary collateral easing measures, Press release, 7 April 2020

linii de creditare către bănci, care vor genera finanțări bancare către IMM-uri și întreprinderi cu capitalizare medie, în scopul suplimentării capitalului circulant; (iii) programe de cumpărare de titluri garantate cu active de la bănci, prin care BEI preia de la acestea riscul unor portofolii de credite³⁷. BEI este interesată și de suplimentarea investițiilor în capital de risc pentru a sprijini activitățile de cercetare-dezvoltare în domeniul medicamentelor, tratamentelor și testelor medicale. Totodată, BEI finanțează în prezent o serie de proiecte în domeniul sănătății în valoare de aproximativ 5 mld. euro.

5.4. Sprijinirea salariaților și a persoanelor defavorizate

Încă din 13 martie, în răspunsul economic al CE s-au menționat, printre principalele obiective, necesitatea protejării salariaților prin scheme de șomaj parțial (funcționale în 17 state membre la acea dată), modificări ale legislației privind prestațiile de șomaj, telemuncă și altele³⁸. De asemenea, se recomandă folosirea fondurilor structurale mobilizate prin Inițiativa pentru investiții sau a ajutoarelor de stat sub forma subvențiilor salariale.

Pentru a susține măsurile de mai sus, CE a propus crearea unui instrument de solidaritate pentru susținerea cheltuielilor de suplimentare sau de înlocuire a veniturilor salariaților și evitarea pierderii locurilor de muncă ale întreprinderilor și lucrătorilor independenți, a căror activitate a fost afectată de epidemie³⁹. Baza juridică o constituie articolul 122 alineatele (1) și (2) din TFUE, care permit asistența financiară a UE în cazul unor dificultăți majore, dezastre naturale etc., care destabilizează economiile statelor membre. În propunerea de Regulament al Consiliului⁴⁰ privind noul instrument de *Sprijin pentru atenuarea riscurilor de șomaj în caz de urgență - SURE* - se menționează împrumuturi de 100 mld. euro din partea UE, acoperite cu garanții de 25% din partea statelor membre. Împrumuturile se acordă în momentul unei creșteri rapide a cheltuielilor publice necesare programelor de protejare a locurilor de muncă.

Pe lângă salariați, persoanele defavorizate sunt și ele puternic afectate în această perioadă, din cauza măsurilor de carantină și distanțare socială. În prezent, implementarea *Fondului european pentru persoane defavorizate (FEAD)* întâmpină dificultăți cauzate în principal de lipsa personalului care să asigure furnizarea de alimente și alte produse de bază, alături de echipamente de protecție care să reducă riscul contaminării. În scopul remedierii acestei situații,

³⁷ The European Investment Bank's response to Covid-19: Fact sheet.

³⁸ COM(2020) 112 final, 13.3.2020, p. 8.

³⁹ COM(2020) 143 final, 2.4.2020, p. 2.

⁴⁰ COM(2020) 139 final, 2.4.2020, pp. 1-2.

CE a propus unele modificări ale Regulamentului UE nr. 223/2014 privind funcționarea FEAD, în temeiul articolului 175 alineatul (3) din TFUE. Aceste modificări permit aplicarea rapidă a măsurilor necesare (eligibilitatea cheltuielilor începe cu 1 februarie), eliminarea necesității aprobării CE pentru unele acțiuni necesare combaterii Covid, posibilitatea utilizării bonurilor electronice pentru sprijin material sau alimentar, posibilitatea unei cofinanțări de 100% din partea UE. Se recomandă, de asemenea, flexibilitate în procedurile de raportare, control și audit⁴¹.

5.5. Reglementări privind achizițiile publice și normele antitrust

Necesitatea achiziționării urgente de echipamente și dispozitive medicale de către unitățile sanitare a generat necesitatea simplificării/flexibilizării procedurilor privind *achizițiile publice*. Modificările sunt operate în temeiul Directivei UE 2014/24 privind achizițiile publice și includ reducerea termenelor (articolul 27 alineatul [3] și articolul 28 alineatul [6] din Directiva menționată) și negocierile fără publicare, direct cu potențialii furnizori (articolul 32, alineatul [2], litera [c]). Totodată, CE recomandă să se ia în calcul și alte simplificări, precum: atribuirea directă către un furnizor, dacă acesta este singurul capabil să răspundă la cerințele tehnice și timpul de livrare solicitat; contactarea de furnizori din state membre și alte state și trimiterea de reprezentanți; colaborarea cu firme inovatoare pentru a găsi alternative la bunurile solicitate⁴².

Tot pentru a facilita aprovizionarea sectorului sanitar și a acoperi excesul de cerere de pe piață, CE a relaxat *normele antitrust*, prin permiterea anumitor forme de colaborare între companii. Cooperarea poate însemna: (i) angajarea unor firme specializate sau furnizori de servicii pentru unele activități de consultanță privind cererea de pe piață sau de comunicare cu alți producători; (ii) coordonare propriu-zisă pentru asigurarea complementarității și eliminarea redundanțelor privind volumul și structura producției. Relaxările sunt permise atât timp cât respectă ”Orientările privind aplicabilitatea articolului 101 din TFUE”, articol care instituie regulile de concurență⁴³. Pentru a fi validate, solicitările de colaborare trebuie să demonstreze că ele conduc la o creștere reală și necesară a producției, sunt strict necesare pentru a atinge acest obiectiv și că se desfășoară strict pe perioada excesului de cerere din partea sectorului sanitar⁴⁴.

⁴¹ COM(2020) 141 final, 2.4.2020, pp. 1-2.

⁴² 2020/C 108 I/01, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 1.4.2020, pp. 1-4.

⁴³ 2011/C 11/01, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 14.1.2011.

⁴⁴ 2020/C 116 I/02, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 8.4.2020, pp. 7-9.

6. Concluzii

Analizând inițiativele legislative ale instituțiilor europene prezentate în acest studiu, putem concludiona că sprijinul UE pentru combaterea efectelor epidemiei COVID a fost prompt și consistent. În anexa 1 am sintetizat principalele instrumente de finanțare activate, alături de sumele corespunzătoare fiecăruia. La totalul acestora, care se ridică la 1573 mld. euro - sume puse efectiv la dispoziția țărilor membre - se adaugă unele fonduri potențial a fi obținute pe baza finanțărilor UE, cum sunt creditele estimate a fi acordate de instituțiile financiare naționale pe baza garanțiilor primite din partea UE, sau fonduri structurale estimate a fi accesate de statele membre, pe baza prefinanțărilor nereturnate. Utilizarea acestui potențial, alături de măsurile naționale precum ajutoarele de stat, pot avea o contribuție consistentă la atenuarea efectelor epidemiei COVID și restabilirea traiectoriei economice inițiale, însă succesul lor depinde în mare măsură de direcționarea și calibrarea corectă a finanțărilor.

Bibliografie

1. Andrei Tudorel, Dinu Sorin, 2020, *Aspecte ale aplicării legislației europene și modificările acesteia în contextul crizei COVID-19*, Academia Română.
2. Andrei Tudorel, Dinu Sorin, 2020, Evaluarea pierderilor economice pe termen scurt ale României ca urmare a crizei sanitare, Academia Română.
3. Baldwin Richard, Weder di Mauro Beatrice (Eds.), 2020, Economics in the Time of COVID-19, VOX CEPR Policy Portal, CEPR Press.
4. Christine Lagarde, Our response to the coronavirus emergency, The ECB Blog, 19 March 2020.
5. Danielsson Jon et al., 2020, We Shouldn't Be Comparing the Coronavirus Crisis to 2008 – This Is Why, World Economic Forum.
6. Eisl Andreas, 2020, Fiscal Policy-Making in the Time of Coronavirus, Institute Jacques Delors, March 20.
7. Erken Hugo, 2020, Looking Beyond the COVID-19 Crisis, RaboResearch – Economic Research.
8. Jenny Frederic, 2020, Economic Resilience, Globalisation and Market Governance: Facing the COVID-19 Test, in COVID Economics, Vetted and Real-Time Papers, Centre for Economic Policy Research (CEPR), Issue 1, April 3.
9. Petersen Thiess, 2020, Coronavirus Crisis versus Lehman Bankruptcy: A Preliminary Comparison, New Perspectives on Global Economic Dynamics.
10. Petersen Thiess, 2020, How to Respond to Global Supply Chain Disruptions Caused by Covid-19?, New Perspectives on Global Economic Dynamics.
11. Strauss-Kahn Marc-Olivier, 2020, Can We Compare the COVID-19 and 2008 Crises?, International Financial Institutions.

12. Banca Centrală Europeană, Decizia (UE) 2020/440 a Băncii Centrale Europene din 24 martie 2020 privind un program temporar de achiziționare în regim de urgență în caz de pandemie (BCE/2020/17)
13. Comisia Europeană, Acum este momentul Europei: să reparăm prejudiciile aduse de criză și să pregătim viitorul pentru noua generație, COM(2020) 456 final, Bruxelles, 27.5.2020
14. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: Răspunsul la coronavirus: Utilizarea fiecărui euro disponibil, prin orice modalitate posibilă, pentru a salva viețile și mijloacele de trai, COM(2020) 143 final, Bruxelles, 2.4.2020.
15. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană, Banca europeană de investiții și Eurogroup. Răspunsul economic coordonat la epidemia de covid-19, COM(2020) 112 final, Bruxelles, 13.3.2020
16. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor. Răspunsul la coronavirus. Utilizarea fiecărui euro disponibil, prin orice modalitate posibilă, pentru a salva viețile și mijloacele de trai, COM(2020) 143 final, Bruxelles, 2.4.2020
17. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei de modificare a anexei la Comunicarea Comisiei către statele membre privind aplicarea articolelor 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în cazul asigurării creditelor la export pe termen scurt (2020/C 101 I/01)
18. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei: Răspunsul economic coordonat la epidemia de COVID-19, Bruxelles, 13.3.2020, COM(2020) 112 final.
19. Comisia Europeană, Modificare a Cadrului temporar pentru măsuri de ajutor de stat de sprijinire a economiei în contextul actualei epidemii de COVID-19 (2020/C 164/03), Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, 13.05.2020
20. Comisia Europeană, Orientări privind aplicabilitatea articolului 101 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene acordurilor de cooperare orizontală (2011/C 11/01), Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 14.1.2011
21. Comisia Europeană, Proiectul de buget rectificativ nr. 1 la Bugetul pentru 2020. Asistență pentru Grecia ca răspuns la presiunea sporită exercitată de migrație. Măsuri imediate în contextul pandemiei de COVID-19. Sprijin pentru reconstrucția după cutremur în Albania. Alte ajustări, COM(2020) 145 final, Bruxelles, 27.3.2020.
22. Comisia Europeană, Proiectul de buget rectificativ nr. 1 la Bugetul pentru 2020. Asistență pentru Grecia ca răspuns la presiunea sporită exercitată de migrație. Măsuri imediate în contextul pandemiei de covid-19. Sprijin pentru reconstrucția după cutremur în Albania. Alte ajustări, COM(2020) 145 final, Bruxelles, 27.3.2020
23. Comisia Europeană, Proiectul de buget rectificativ nr. 2 la Bugetul general 2020. Furnizarea de sprijin de urgență statelor membre și consolidarea în continuare a mecanismului de protecție civilă al Uniunii/rescEU pentru a face față pandemiei de COVID-19, COM(2020) 170 final, Bruxelles, 2.4.2020.

24. Comisia Europeană, Proiectul de buget rectificativ nr.2 la Bugetul general 2020. Furnizarea de sprijin de urgență statelor membre și consolidarea în continuare a mecanismului de protecție civilă al Uniunii/rescEU pentru a face față pandemiei de covid-19, COM(2020) 170 final, Bruxelles, 2.4.2020
25. Comisia Europeană, Raport de țară din 2020 privind România, SWD (2020) 522 final.
26. Comisia Europeană, Regulament al Consiliului privind instituirea unui instrument european de sprijin temporar pentru atenuarea riscurilor de șomaj în situație de urgență (SURE) ca urmare a apariției epidemiei de COVID-19, COM(2020) 139 final, Bruxelles, 2.4.2020.
27. Comisia Europeană, Regulament al Consiliului privind instituirea unui instrument european de sprijin temporar pentru atenuarea riscurilor de șomaj în situație de urgență (SURE) ca urmare a apariției epidemiei de covid-19, COM(2020) 139 final, Bruxelles, 2.4.2020
28. Comisia Europeană, Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1303/2013, a Regulamentului (UE) nr. 1301/2013 și a Regulamentului (UE) nr. 508/2014 în ceea ce privește anumite măsuri specifice menite să mobilizeze investiții în sistemele de sănătate ale statelor membre și în alte sectoare ale economiilor acestora ca răspuns la epidemia de covid-19. Inițiativa pentru investiții în răspunsul la coronavirus, COM(2020) 113 final, Bruxelles, 13.3.2020
29. Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Report on the Comprehensive Economic Policy Response to the COVID-19 Pandemic, 2020.
30. Consiliul European, Recomandarea Consiliului din 5 decembrie 2019 în scopul corectării abaterii semnificative constatate de la traiectoria de ajustare în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu în România (2019/C 420/02), JOUE C 420/4, 13.12.2019.
31. Consiliul Fiscal al României, Opinia Consiliului Fiscal cu privire la Proiectul de rectificare a bugetului general consolidat pe anul 2020.
32. European Central Bank, ECB Announces Package of Temporary Collateral Easing Measures, Press Release, 7 April 2020.
33. European Central Bank, ECB announces package of temporary collateral easing measures, Press release, 7 April 2020
34. European Central Bank, ECB Banking Supervision provides temporary capital and operational relief in reaction to coronavirus, Press release, 12 March 2020,
35. European Central Bank, Pandemic emergency purchase programme (PEPP), <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/pepp/html/index.en.html>
36. European Commission – Press release, Coronavirus: Commission boosts urgently needed research and innovation with additional €122 million, Brussels, 19 May 2020
37. European Commission, Commission decision of 3.4.2020 on relief from import duties and VAT exemption on importation granted for goods needed to combat the effects of the COVID-19 outbreak during 2020, C(2020) 2146 final
38. European Commission, Commission Opinion, On the Existence of an Excessive Deficit in Romania, 4.3.2020.

39. European Commission, Communication from the Commission to the Council, On the Activation of the General Escape Clause of the Stability and Growth Pact, Brussels, 20.3.2020, COM(2020) 123 final.
40. European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the Economic Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank, On the Review of the Flexibility under the Stability and Growth Pact, SWD(2018)270 final, Brussels, 23.5.2018, COM(2018) 335 final.
41. European Commission, European Council, Joint European Roadmap towards Lifting COVID-19 Containment Measures, 26.03.2020.
42. European Commission, European Economic Forecast, Spring 2020, Institutional Paper 125/mai 2020.
43. European Commission, European Economic Forecast, Spring 2020, Institutional Paper 125 | May 2020
44. European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council, Amending Regulation (EU) No. 1303/2013 and Regulation (EU) No. 1301/2013 as Regards Specific Measures to Provide Exceptional Flexibility for the Use of the European Structural and Investments Funds in Response to the COVID-19, Outbreak, Brussels, 2.4.2020, COM (2020) 138 final.
45. European Commission, Report from the Commission, Romania, Report prepared in accordance with Article 126(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union.
46. European Investment Bank, EIB Group will rapidly mobilise up to EUR 40 billion to fight crisis caused by covid-19 and calls on Member States to set up a further guarantee for SME and mid-cap support from EIB Group and national promotional banks, Press release, 16 March 2020
47. European Investment Bank, The European Investment Bank's response to Covid-19: Fact sheet
48. Ministerul Fondurilor Europene, Decizii ale autorităților de management în contextul riscului de răspândire a infecției cu covid-19, Măsurile adoptate de Ministerul Fondurilor Europene, <http://mfe.gov.ro/covid-19/>
49. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Bilanțul măsurilor luate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale în perioada stării de urgență: plăți de peste 1,78 miliarde lei pentru aproape 1,3 milioane de beneficiari, comunicat de presă, 16 mai 2020
50. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Cheltuielile cu alocația de hrană și cu indemnizația de cazare a personalului aflat în izolare preventivă la locul de muncă în centrele sociale rezidențiale publice și private vor fi decontate de Guvern, comunicat de presă, 24 aprilie 2020
51. Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Primele măsuri active adoptate de Guvern: 41,5 % din salariul de bază la revenirea din șomaj tehnic și sprijin pentru angajarea persoanelor de peste 50 de ani, tinerilor și a cetățenilor români reveniți în țară după pierderea locurilor de muncă din străinătate, comunicat de presă, 29 mai 2020
52. Regulamentul (UE) nr. 1467/97 (nr. 1177/2011) al Consiliului din 8 noiembrie 2011, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L306/33.

53. Regulamentul (UE) nr.1466/97 (nr. 1175/2011) al Parlamentului European și al Consiliului din 16 noiembrie 2011, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L306/12RO.
54. UBB-FSEGA, 2020, COVID-19, Romanian Economic Impact Monitor.
55. Uniunea Europeană, Decizia (UE) 2020/509 a Consiliului din 3 aprilie 2020 privind existența unui deficit excesiv în România, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L110/58RO.
56. Uniunea Europeană, Recomandarea Consiliului din 3 aprilie 2020 în vederea încetării situației de deficit public excesiv din România, 2020/C116/01, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C116/1RO.

Principalele fonduri alocate de UE pentru combaterea efectelor epidemiei COVID

Instrumentul	Suma (euro)
Mecanismul de protecție civilă (UCPM/rescUE)	415 mil.
Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor (ECDC)	3,6 mil.
Instrumentul sprijinului de urgență (ESI)	2,7 mld.
Fonduri structurale	8 mld. ^a
Fondul de solidaritate al UE (FSUE)	500 mil. ^b
Furnizare de lichidități întreprinderilor - Fondul european de investiții (FEI)	1 mld. ^c
Programul de achiziționare de active în regim de urgență în caz de pandemie (PEPP) al Băncii Centrale Europene (BCE)	750 mld.
Furnizare de lichidități întreprinderilor - Banca Europeană de Investiții (BEI)	40 mld.
Sprijin pentru atenuarea riscurilor de șomaj în caz de urgență (SURE)	100 mld.
Next Generation EU – Instrumentul de redresare și reziliență	560 mld.
Next Generation EU – Instrumentul React-UE	55 mld.
Next Generation EU – Instrumentul pentru solvabilitate	31 mld. ^d
Next Generation EU – Programul InvestUE	15 mld. ^e
Next Generation EU – Programul EU4Health	9,4 mld.
Total	1573 mld.

Note:

^a Fondurile estimate a fi obținute pe baza renunțării la rambursarea prefinanțărilor în valoare de 8 mld. euro se ridică la 37 mld. euro;

^b Buget anual al fondului;

^c Creditele estimate a fi obținute pe baza furnizării de garanții de 1 mld. euro din partea FEI se ridică la 8 mld. euro.

^d Se estimează că cele 31 mld. euro alocate în cadrul Instrumentului pentru solvabilitate vor mobiliza fonduri private de aprox. 300 mld. euro pentru sprijinirea întreprinderilor viabile;

^e Se estimează că cele 15 mld. euro din cadrul Instrumentului de investiții strategice vor mobiliza investiții de aprox. 150 mld. euro.

Sursa: întocmit pe baza datelor prezentate în comunicările Comisiei Europene, menționate în bibliografie.

Măsuri de susținere a operatorilor economici și a salariaților, în România

Tip finanțare	Obiectiv / Beneficiari	Suma alocată
Programul Operațional Capital Uman (POCU)	Sprijin pentru persoanele vulnerabile și dezvoltarea unui centru pentru coordonare și monitorizare	18 mil. euro
Programul Operațional Capital Uman (POCU)	Sprijin pentru personalul din sectorul sanitar; decontări de stimulente de 2.500 lei brut/lună/persoană	120 mil. euro
Programe destinate operatorilor economici	Granturi, vouchere de consum, subvenționarea salariilor, ajutoare de stat către IMM-uri	1 mld. euro
Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM)	Decontarea echipamentelor medicale, de testare, de protecție și de tratare, cumpărate de spitale începând cu 1 februarie	350 mil. euro
Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Dezavantajate (POAD)	Persoane beneficiare de VMG și alocații de susținerea a familiei, sau aflate în situații critice	1 mld. lei
Programului Operațional Infrastructură Mare (POIM)	Dotări cu echipamente pentru Inspectoratul general pentru situații de urgență (IGSU), Inspectoratul General de Aviație din cadrul MAI (IGA _v), Serviciul de Ambulanță București-Ilfov (SABIF)	682 mil. euro
Programul Operațional Capital Uman (POCU)	Decontări către Ministerul Muncii și protecției sociale (MMPS) și Agenția Națională pentru ocuparea forței de muncă (ANOFM) pentru persoane afectate de șomaj tehnic	300 mil. euro
Amnistie fiscală propusă de Ministerul Finanțelor	Anularea dobânzilor, penalităților și altor accesorii datorate de firmele care vor achita principalul restanțelor până la data de 15 decembrie 2020	-
Ministerul finanțelor publice - Ajutoare de stat	Subvenționarea dobânzilor IMM-urilor și microîntreprinderilor	161 mil. euro (plafon maxim 3,1 mld. euro)

Fondul național de garantare a creditelor - Programul IMM Invest România	Garantarea împrumuturilor pentru IMM-uri și microîntreprinderi	15 mld. lei plafon total
Fondul Național de Garantare a Creditelor	Suspendare și amânare a dobânzilor la credite ipotecare ale persoanelor fizice	-
Ministerul finanțelor publice – Măsurile fiscale	Bonificații la plata impozitului pe profit/impozitului pe veniturile microîntreprinderilor	-
Ministerul finanțelor publice – Măsurile fiscale	Bonificații de până la 10% pentru persoanele cu venituri din activități independente etc. care plătesc impozitele și contribuțiile până la 30 iunie	-
Rezerva bugetară a Guvernului	Alocații de hrană ale personalului aflat în izolare preventivă la locul de muncă în centrele sociale rezidențiale publice și private. Alocația de hrană este de 16,6 lei / persoană	15,6 mil. lei
Rezerva bugetară a Guvernului	Indemnizații de cazare pentru personalul aflat în izolare preventivă la locul de muncă în centrele sociale rezidențiale publice și private . Indemnizația este de maxim 90 lei / persoană	5,6 mil. lei
Ministerul muncii și protecției sociale – Agenția națională pentru ocuparea forței de muncă (ANOFM)	Alocații de șomaj tehnic – min. 75% din salariul de bază – pentru 1,12 mil. șomeri	1,38 mld. lei
Ministerul muncii și protecției sociale - Agenția națională pentru plăți și inspecție socială (ANPIS)	Indemnizații de sprijin pentru PFA, avocați, persoane fizice cu venituri exclusiv din DPI, avocați etc.	384,19 mil. lei
Ministerul muncii și protecției sociale - Agenția națională pentru plăți și inspecție socială (ANPIS)	Prelungirea perioadei de acordare a indemnizațiilor de creștere a copilului	8,4 mil. lei
Ministerul muncii și protecției sociale - Agenția națională pentru plăți și inspecție socială (ANPIS)	Prelungiri ale perioadei pentru certificate de încadrare în grad de handicap	12,46 mil. lei
Ministerul muncii și protecției sociale	Zile libere acordate părinților; prelungirea cu 90 de zile a acordării stimulentei de inserție pentru persoanele disponibilizate din cauza covid; includerea unor categorii de beneficiari ai șomajului tehnic; suspendarea sau amânarea măsurilor de poprire a pensiilor, din aprilie până la 60 de zile după expirarea stării de urgență;	-

	măsuri privind sprijinirea lucrătorilor sezonieri în străinătate	
Ministerul muncii și protecției sociale	După reluarea activității, salariații care au beneficiat de indemnizații de șomaj tehnic vor primi, timp de 3 luni, 41,5% din salariul de bază, dacă angajatorii îi vor menține până la 31 decembrie	-
Ministerul muncii și protecției sociale	Pentru salariații de peste 50 de ani reîncadrați după șomaj tehnic, angajatorii vor primi, timp de 12 luni, 50% din salariu (maxim 2.500 lei); același beneficiu va fi oferit pentru tinerii de 16-29 de ani încadrați până la sfârșitul anului și pentru cei care au pierdut locul de muncă în străinătate, cu condiția ca angajatorii să îi mențină încă 12 luni după perioada de sprijin	

Sursa: Comunicate de presă - Ministerul fondurilor europene, Ministerul finanțelor publice, Fondul național de garantare a creditelor pentru IMM-uri, Ministerul muncii și protecției sociale.

Scheme de ajutor de stat aprobate de CE până la data de 15 aprilie 2020

Nr.	Țara	Tip ajutor de stat	Perioada implementării*	Obiectiv / Beneficiari	Buget (euro)
1	Danemarca	Granturi directe	06.03 - 31.03	Compensarea organizatorilor de evenimente cu mai mult de 1000 de participanți, sau cele orientate către grupurile de risc (vârstnici, vulnerabili) indiferent de numărul de participanți	12 mil.
2	Danemarca	Garanții pentru împrumuturi	21.03 - 31.12	IMM-uri a căror activitate a fost afectată	130 mil.
3	Franța	Garanții pentru împrumuturi	23.03-31.12	Banca de investiții BPIFrance și alte bănci acordă două scheme pentru credite către firme cu până la 5000 de angajați și o schemă pentru toate categoriile de companii	300 mld.
4	Germania	Subvenționarea dobânzilor la împrumuturi	22.03 – 31.12	Programe de subvenționare a dobânzilor susținute de Banca de stat KfW împreună cu bănci private, pentru toate categoriile de întreprinderi	-
5	Portugalia	Garanții pentru împrumuturi	21.03 – 31.12	IMM-uri din 4 sectoare afectate: turism; restaurante; industria extractivă și prelucrătoare; agenții de turism și organizatori de evenimente.	3 mld.
6	Italia	Granturi directe; Avansuri rambursabile	22.03 – 31.12	Crearea de capacități de producție, extinderea celor actuale și conversia unor capacități existente către producția de echipamente medicale și de protecție personală	50 mil.
7	Letonia	Garanții pentru împrumuturi; Împrumuturi subvenționate	23.03 - 31.12	Garanții în valoare totală de 50 mil. euro și subvenții de 200 mil. euro pentru companiile afectate	250 mil.
8	Luxemburg	Granturi rambursabile	24.03 – 30.09	Sprijinirea costurilor operaționale ale companiilor afectate cu până la 500.000 euro / companie	300 mil.
9	Germania	Garanții pentru împrumuturi	24.03 – 31.12	Toate categoriile de companii	-
10	Spania	Garanții pentru împrumuturi	24.03 – 30.09	Sprijin pentru asigurarea lichidităților IMM-urilor, a companiilor mari și a lucrătorilor independenți	20 mld.
11	Italia	Garanții pentru împrumuturi	25.03 – 30.09	Moratoriu pentru susținerea IMM-urilor, pentru ca lichiditățile să fie canalizate către plata salariilor și activități curente	-

12	Danemarca	Granturi directe	25.03 - 09.06	Lucrători independenți cu o cifră de afaceri lunară de min. 15000 DKK și a căror cifră de afaceri a scăzut cu min. 30%; se acordă compensații de până la 75% din pierderi, maxim 3000 euro / lună / persoană	1,33 mld.
13	M. Britanie	Garanții pentru împrumuturi; Granturi directe	25.03 – 31.12	O schemă de garanții pentru IMM-uri cu cifra de afaceri < 45 mil. GBP și o schemă de granturi directe	654 mil.
14	Luxemburg	Garanții pentru împrumuturi	27.03 – 31.12	Lucrători independenți (artizani, comercianți și alte profesii liberale), societăți cooperative din agricultură și industria vinului	2,5 mld.
15	Estonia	Garanții pentru împrumuturi; Subvenționarea dobânzilor	30.03 – 31.12	Fundația KredEx și Fundația de dezvoltare rurală oferă garanții pentru toate categoriile de companii	1,75 mld.
16	Danemarca	Garanții pentru împrumuturi	30.03 – 31.12	IMM-uri cu un volum al activității de export de cel puțin 10% din venitul anual și IMM-uri furnizori ai acestora cu un declin al veniturii de cel puțin 30%	130 mil.
17	Franța	Granturi directe	30.03 – 30.06	Liber profesioniști și IMM-uri cu maxim 10 angajați și cifra de afaceri anuală de maxim 1 mil. euro, care au fost închise prin decizii oficiale sau a căror cifră de afaceri a scăzut cu 70% în luna mai față de aceeași lună a anului precedent	1,2 mld.
18	Irlanda	Avansuri rambursabile	30.03 – 31.12	Companii cu un declin al cifrei de afaceri de cel puțin 15%, care au peste 10 angajați	200 mil.
19	Franța	Amânări fiscale	19.03 – 31.12	Companiilor aeriene cu licență de operare în Franța li se permite amânarea unor taxe scadente în perioada martie-decembrie, cu până la 24 de luni	-
20	Malta	Garanții pentru împrumuturi	02.04 – 31.12	Garanții pentru împrumuturi de până la 4 mil. euro pentru IMM-uri și 8 mil. euro pentru întreprinderi mai mari	350 mil.
21	Spania	Granturi directe; Avansuri rambursabile; Avantaje fiscale; Garanții pentru împrumuturi; Dobânzi subvenționate	02.04 – 31.12	IMM-uri și întreprinderi mari, lucrători independenți; se estimează peste 1.000 de beneficiari	3,65 mld.
22	Danemarca	Împrumuturi de stat cu dobânzi subvenționate	02.04 – 31.12	Agenții de turism și turoperatori înregistrați în Fondul danez de garantare a călătoriilor, în scopul	201 mil.

				returnării unor plăți pentru servicii de turism și transport aerian din perioada 26 ianuarie – 13 aprilie	
23	Suedia	Garanții pentru împrumuturi	02.04 – 30.09	IMM-uri și companii nefinanciare confruntate cu dificultăți; garanțiile acoperă împrumuturi de până la 25% din cifra de afaceri sau dublul costurilor salariale din 2019.	9,1 mld.
24	Germania	Dobânzi subvenționate	02.04 – 31.12	Toate categoriile de întreprinderi, din toate sectoarele	-
25	Franța	Granturi directe	02.04 – 30.06	Subvenții de 1500 euro pentru întreprinderi cu pierderi în luna martie de peste 50% din cifra de afaceri .	-
26	Grecia	Garanții pentru împrumuturi	03.04 – 31.12	Toate companiile cu excepția celor financiare și a celor din acvacultură, agricultură și sectoare ne-eligibile FEDR	2 mld.
27	Polonia	Garanții pentru împrumuturi	03.04 – 31.12	Întreprinderi medii și mari	4,8 mld.
28 (12)	Danemarca	Granturi directe (amendament la pct.12)	03.04 – 08.06	Nivelul minim al cifrei de afaceri lunară solicitate scade de la 15.000 la 10.000 DKK	-
29	Olanda	Granturi directe	03.04 – 31.12	Furnizori de servicii sociale, servicii de asistență medicală și protecția copilului	23 mil.
30	Portugalia	Granturi directe; Garanții pentru împrumuturi	03.04 – 31.12	Toate categoriile de întreprinderi	13 mld.
31	M. Britanie	Granturi directe; Garanții; Dobânzi subvenționate; Avansuri rambursabile; credite preferențiale; Deduceri fiscale; Amânări; Reducerea ratei impozitelor	06.04 – 31.12	IMM-uri și întreprinderi mari exclusiv cele financiare; măsurile sunt acordate direct sau prin intermediul instituțiilor financiare.	57 mld.
32	Croația	Garanții pentru împrumuturi	06.04 – 31.12	Companii cu venituri din export de minim 20% din veniturile anuale, exclusiv cele cu capital majoritar de stat.	393 mil.
33	Grecia	Avansuri rambursabile	07.04 – 31.12	Întreprinderi a căror cifră de afaceri a scăzut cu minim 30% comparativ cu media ultimilor 3 ani; se estimează aproximativ 500.000 de beneficiari.	1 mld.
34	Danemarca	Granturi directe	07.04 – 09.06	Companii cu o reducere a cifrei de afaceri de minim 40% între 9 martie și 8 iunie, comparativ cu anul trecut; granturile compensează 25-100% din costurile fixe.	5,36 mld.

35	Grecia	Granturi directe	08.04 – 31.12	IMM-uri din sectoare afectate în mod special; granturile acoperă plata pe 3 luni a dobânzilor la credite.	1,2 mld.
36	Austria	Granturi directe; Garanții pentru credite; Dobânzi subvenționate	08.04 – 31.12	Toate categoriile de companii, mai puțin cele financiare.	15 mld.
37	Portugalia	Dobânzi subvenționate	08.04 – 31.12	IMM-uri din sectoarele piscicultură și acvacultură.	20 mld.
38	Polonia	Garanții pentru credite; Credite preferențiale	08.04 – 31.12	IMM-uri și întreprinderi mari, aproximativ 20.000 de beneficiari.	0,7 mld.
39	Ungaria	Granturi directe	08.04 – 31.12	IMM-uri și întreprinderi mari ale căror venituri din vânzări au scăzut cu minim 25%, nu au asigurate aceste pierderi și se angajează să investească minim 150000 euro până la 30 iunie 2021.	140 mil.
40	Lituania	Garanții pentru credite	14.04 – 31.12	Toate categoriile de companii, din toate sectoarele; se estimează 500 de beneficiari.	110 mil.
41	Bulgaria	Garanții pentru credite	08.04 – 31.12	Microîntreprinderi și IMM-uri, din toate sectoarele.	255 mil.
42	Luxemburg	Granturi directe	08.04 – 31.12	Toate categoriile de întreprinderi din sectoarele comerț, artizanat, industrie și lucrători independenți care întreprind proiecte de cercetare legate de combaterea epidemiei COVID.	30 mil.
43	Belgia	Garanții pentru credite	09.04 – 31.12	Toate întreprinderile din regiunea Flamandă, cu excepția companiilor financiare.	3 mld.
44	Croația	Avansuri rambursabile; Credite preferențiale	09.04 – 31.12	Toate categoriile de întreprinderi.	150 mil.
45	Lituania	Dobânzi subvenționate	09.04 – 31.07	Întreprinderi cu maxim 250 de angajați, cu o reducere a cifrei de afaceri de minim 60%, au păstrat cel puțin 50% din angajați comparativ cu nr. de angajați de la 1 martie.	100 mil.
46	România	Granturi directe; Garanții pentru împrumuturi	10.04 – 31.12	Fondul Național de garantare a creditelor oferă suport pentru IMM-uri (granturi de 161 mil. euro și garanții de 1 mil. euro)	162 mil.
47	Polonia	Dobânzi subvenționate	10.04 – 31.12	Toate categoriile de întreprinderi.	115 mil.

* Pentru datele de start indisponibile s-a folosit data deciziei CE.

Sursa: Întocmit pe baza scrisorilor de acceptare a ajutoarelor de stat, către statele solicitante, disponibile la adresa

https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/covid_19.html